Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 15 גראשען — היינט 10 זייטען

# נייער פאלקסבלאט

№ 95 | Łódź, Niedziela, 26 kwietnia 1931 r. | נ״ינטער יאהרגאנג | לאדז, זונטאג, ט׳ אייר תרצ״א | № 95

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224=71

ליגע פאר׳ן ארבייטענדיגן
ארץ-ישראל
לאדז, שענקיעוויטשא 3/5.

מיטוואך, דעם 29-טען אפריל ד. י. 8 אווענד קומט פאר אין רעפרעזענטאנץ-זאל פון שטאט-ראט (פאמארסקא 16) די
## פייערליכע ערעפנונג
פון דעם קאמפייז לטובת דעם ארבייטענדיגען א״י
מיט דער בעטיי-ליגונג פון ה׳ **מ. ביילשטאט** (שליח פון דער הסתדרות העובדים אין ארץ-ישראל)
בילעטען צו בעקומען אין סעקרעטאריאט פון דער ליגע שענקיעוויטשא 3/5, טעגליך פון 8 ביז 10 אין אווענד.

„די ארבייטער-בעוועגונג אין אמעריקא"
(אמעריקאנער סאציאליזם, קריזיס, פערספעקטיווען)
אויף דער דאזיגער טעמע וועט היינט זונטאג, 8 אין אווענד האלטען
## א פארלעזונג
דער יודישער ארבייטער-טוער אין אמעריקא ח׳
## הענאך ראמאנסקי
אין לאקאל פון „ארבייטער-ווינקעל" פאלודניאווא 20.
איינגאנג 30 גר.

Dr. med.
**W. Eychner**
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11
טעלעפאן 134–72
נעמט אן פון 2–3 נאכמ.
און פון 7½–9 אווענד.

## א מעדל
צו זעהר לייכטע ארבייט, וואס זאל קענען גוט ניי-הען אויף א נייה-מאשין. די אדרעס צו ערפאהרען אין אדמיניסטר. 2533

צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון אונזער חשוב׳ן און איבערגעגעבענעם מיט-גליד פון גרויספיש-הענדלער-פעראיין נ. ע.
## שמואל בן ר׳ משה ז״ל קרויזע
וועלכער איז געשטארבען אין בליהענדען עלטער פון 36 יאהר, רופען מיר אלע מיטגלידער אנטיילצונעהמען אין דער לויה, וועלכע קומט פאר היינט זונטאג, דעם 26-טען אפריל, 12 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז זאכאדניא 17, כדי דעם פער-שטארבענעם אפצוגעבען דעם לעצטען כבוד
די פערוואלטונג
פון לאדזער פיש-סוחרים-פעראיין, פאמארסקא 18

לאדזער יודישער מוזיק-פעראיין „שיר" — פילהארמאניע נארוטאוויטש 20

קומענדיגען דינסטאג, דעם 28 אפריל 8.30 אווענד קומט פאר אין פילהארמאניע-זאל
## א גרויסער כאר-קאנצערט
אונטער דער לייטונג פון **פראפ. י. פיליווישיס.**
עס נעהמען אנטייל: דער גרויסער כאר פון קרוב 100 מאן.
סאליסטען: ה׳ ם. לעווינזאן (באריטאן) ווי אויך די כאר-מיטגלידער פרל. ס. קראפיוניק (סאפראן) און ה׳ ה. קארן (טענאר).
אין קאנצערט נעמט אויך אנטייל דער אין לאדז גוט בעקאנטער און פאפולערער פידלער ה׳ פראפ. סמ. פרידבערג.
אין פראגראם ערשטער טייל: שובערט: מרים׳ס נצחון געזאנג; ווערדי: דריי פראגמענטען פון „רעקוויעם"; גריג: אלעף טריג-וואסאן; מענדעלסאן: ליבע אין ווין. — אין צווייטען טייל פון פראגראם וועלען אויסגעפיהרט ווערען א גאנצע ריהע יודישע פאלקס-לידער, ס׳רוב ספעציעל צום קאנצערט בעארבייט פון דיר. י. פיליווישיס. ביים קלאוויר פרל׳ ל. לאסס.
בילעטען צום פרייז פון 1—5 זל. צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע-זאל.

א הארציגען מזל-טוב
אונזער מיטגליד
## ח. מאשקאוויטש און פרוי
צו זייער ניי-געבוירען זוהנדעלע.
די פערוואלטונג
פון פעראיין „קירזשנער-צעך"
אין לאדז, זאוואדזקא 4.

פון טיפסטען הערצען פיהלען מיר מיט מיט דער שווער-געטראפענער
## פרוי און פאמיליע קרויזע
צוליב׳ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכען מאן און ברודער
## שמואל נ. ע.
זייט געטרייסט מיט די טראדיציאנעלע ווערטער המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים
**פאמיליע גראסבערג.**

## וויכטיגע נייעס!
# פערקויף
פון פערשידענע בוימוואלענע רעשטלעך פאפעלין, באטיסט, לייווענד, מושלין, נאנסוג א. אז. וו. אויף מעטער און אויף וואג צו קאנקורענץ-פרייזען
## מ. לאנדסבערג
**צעגעלניאנא 23** (פריהער 59)
פראנט, 1. שט. געדענקט דעם אדרעס!

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער שווער-געטראפענער פאמיליע קרויזע צוליב׳ן טויט פון זייער אונ-פערגעסליכען מאן און ברודער
## שמואל נ. ע.
גלייכצייטיג בעטען מיר אלע מיטגלידער פון קליינפיש-הענדלער-פעראיין פאמארסקא 15 אנטיילצונעהמען אין דער לויה, וועלכע קומט פאר היינט, זונטאג, דעם 26 אפריל פון טרויער-הויז זאכאדניא 17, כדי דעם פערשטארבענעם אפצוגעבען דעם לעצטען כבוד
די פערוואלטונג
פון קליינפישהענדלער-פעראיין פאמארסקא 15

## צו אלע קאפעלוש-מאכער-מייסטער און מאדיסטקעס!
מיר מעלדען אייך, אז אין דער נאהענטסטער צייט קומט פאר די
### אפיציעלע ערעפנונג
## פון קאפעלוש-מאכער-צעך
### אין לאדז
מיר פאדערן אייך אויף צו ווערען מיטגלידער אין צעך!
איינשרייבען קען מען זיך יעדען טאג פון האלב 9 ביז 10 אווענד אין לאקאל פון צענטר. האנדוו.-פערבאנד פאלודניאווא 4, ביי ה׳ א. לאסקער
די גרינדער
פון קאפעלוש-מאכער-צעך אין לאדז

DR.
## FELIKS BORNSTEIN
(אקושער און פרויען-קראנקהייטען)
נעהמט אן יעדען טאג פון 3–7 נאכמיטאג.
צוליב דער ענדערונג פון די נעמען פון די גאסען איז יעצט די אדרעס Śródmiejska 29 (געוועזענע גדאנסקא, פריהער צעגעלניאנא 4), טעל. 134-90.

Dr. med.
## Gustawa ZAND-TENENBAUMOWA
פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע
האט זיך איבערגעטראגען
אויף פעטריקאווער 109
טעלעפאן 220-25 נעמט אן פון 12–1 5–3

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז נעכטען שבת-קודש געשטארבען אין עלטער פון 70 יאהר מיין ליבע פרוי, אונזער טייערע און אונפערגעסליכע מוטער, שוויגערמוטער, גראסמוטער, שוועסטער און טאנטע נ. ע.
## פייגע מלכה אשת ר׳ יעקב נ״י בראהן
די לויה קומט פאר היינט, זונטאג, דעם 26 אפריל ד. י. 1 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז זאוואדזקא 35, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער
**די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.**

רעליגיעז-ציוניסטיש-סאציאל. פארטיי „דת ועבודה" לאדזער ארגאניזאציע נאוואמיעסקא 4
היינט, זונטאג, 8 אין אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל
## אנ׳ספעציעלער מיטינג
א. ד. ט.: „דער קאמף פון מזרחי נעגען די יודישע רעליגיעזע ארבייטער"
(אין צוזאמענהאנג מיט דער שענדליכער העץ-קאמפאניע פון מזרחי געגען דער רעליגיעז-סאציאליסטישער דת-ועבודה-בעוועגונג)
רעפערירען וועלען די ח״ח פנחס וואסערמאן, מאיר הערצבערג און שלמה פולמאן
איינגאנג פריי.
חברים און סימפאטיקער, קומט מאסענווייז!

## סטעמפלען
אלער ארט
צו ביליגע פרייזען ווערען אויסגעפירט אין די דרוקעריי
17 פאלודניאווא 17

Dr. med. **H Karaś**
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
זגערזשער 16
נעמט אן פון 11 ביז 1 און פון 3 ביז 7 אווענד.

## א שטוב
מיט א קוך
אין צענטרום שטאט זונע-זייט איבערצוגעבן
צו ערפאהרען אין אדמינ. פון דער צייטונג

לאבאראטאריום פון מעדיצינישע אנאליזן
Dr. med. **I. FAJOLEWICZ**
צוליב ענדערונג פון נומעראציע און נאמען פון די גאס איז מיין אדרעס שרודמיעסקא 16, רוג זאכאדנע (פריהער צעגעלניאנא 19.) טעלעפאן 117-61

Dr. Med. **A. S. Tenenbaum**
אינערליכע קראנקהייטען
האט זיך איבערגעטראגען
אויף פעטריקאווער 109
טעלעפאן 220-25
נעהמט אן פון 6 ביז 7½ נאכמיטאג.

# אונצוטרוי-וואטום פאר דער רעגירונג

## אפגעווארפעז דורך דער סיים-מעהרהייט

## געזעץ וועגען דער באהז-הלוואה אנגענומען מיט די שטימען פון ב. ב. און די יודען

וואַרשאַ, 25. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) ביים אָנהויב פון דער נעכטיגער סיים־זיצונג איז מיט די שטימען פון ב. ב. אָפּגעוואָרפען געוואָרען דער פאָרשלאָג פון דער אָפּאָזיציע אויסצודריקען אונצוטרוי דעם סיים־מאַרשאַלעק שוויטאַלסקי. דאַן האָט זיך אָנגעהויבען אַ לאַנגע דעבאַטע וועגען דער באַהן־הלוואה.

צ. א. האָט גענומען אַ וואָרט דעפּ. ראַטענשטרייך פון יוד. קאָלאָ, וועלכער האָט געזאָגט: פוילען איז אין דער היבזיכט פון קרעדיט ביז איצט געווען אַ קליענטקע פון אַמעריקע, וועלכע האָט זיך אין אונז נישט ענטוישט. ווען עס וועט פאַריבער דער פסיכאָז, וואָס הערשט איצט, וועלען קיין פוילען אָהן ספק ווידער אָנהויבען אַריינפליסען אַמעריקאַנישע קאַפּיטאַלען. די איצטיגע הלוואה איז פראַנקרייך קאָסט זעהר טייער, אָבער מען דאַרף נעהמען אין אַכט, אַז דער אויסלענדישער קאַפּיטאַל האָט נישט קיין צוטרוי צו די יונגע מלוכות, און אַז ביי אַזעלכע טראַנזאַקציעס שפּילט אַ ראָלע דער פּראָצענט־פוס, וואָס הערשט אין לאַנד גופא. דער הויכער פּראָצענט־זאַץ אין פוילען איז אַ רעזולטאַט פון דער פּאָליטיק פון די ביז־איצטיגע רעגירונגען. די דאָזיגע פּאָליטיק האָט געבראַכט דערצו, אַז יעטוועדע קאַפּיטאַליזאַציע האָט ביי אונז אויפגעהערט. דער קאַפּיטאַל ענטלויפט קיין אויסלאַנד. עס איז אַנ׳אונבעדינגטע נויטווענדיגקייט צו ענדערען דאָס סיסטעם פון די שטייערען.

אָבער נישט קוקענדיג אויף אַלץ, וועלען מיר שטימען פאַר דער הלוואה, ווייל מיר האַלטען, אַז זי וועט ברענגען נוצען דעם לאַנד.

אויף די רעדעס פון דער אָפּאָזיציע האָט אין זעהר אַ שאַרפער פאָרם געענטפערט דער פינאַנץ־מיניסטער מאַטושעווסקי, פאַרוואַרפענדיג בעזונדערס די ענדעקעס, אַז זיי מאַכען אָפּאָזיציע לשם אָפּאָזיציע

שפּעט ביינאַכט איז דאָס געזעץ אָנגענומען געוואָרען אין דער צווייטער לעזונג, מיט די שטימען פון ב. ב. און די יודען. די ענדעקעס האָבען זיך אָפּגעהאַלטען פון שטימען, די איבריגע קלובען האָבען געשטימט געגען. אַלע אויסבעסערונגען פון דער אָפּאָזיציע זענען אָפּגעוואָרפען געוואָרען. צוליב דעם האָבען די ענדעקעס געמאָלדען, אַז אין דער דריטער לעזונג וועלען זיי זיך אויך נישט בעטייליגען.

אַ ביסעל שפּעטער איז דאָס געזעץ אָנגענומען געוואָרען אויך אין דער דריטער לעזונג.

ריבאַרסקי, (פּרעזעס פון ענדע) וועלכער האָט צ. א. געזאָגט: מיר טראָגען אַריין דעם פאָרשלאָג, אַז די רעגירונג זאָל זיך אָנגעבען אין דימיסיע, צוליב צוויי טעמים: אַלס רעאַקציע געגען ברעכען די קאָנסטיטוציע דורכ׳ן בעגרעניצען די אַרבייטען פון סיים, און, צווייטענס, ווילען מיר דורך דעם געבען אַנ׳אָפּשאַצונג פון דער איצטיגער לאַגע אין דער מלוכה און פון דער רעגירונגס־טעטיגקייט אין דער היגזיכט.

ווען דעפּ. ריבאַרסקי קריטיקירט שאַרף דעם איצטיגען רעגירונגס־סיסטעם, רופט זיך אָפּ דעפּ. ווישליצקי, (בעבע) אַז דער איצטיגער סיסטעם איז אַ בעסערער פונ׳ם פריהערדיגען.

דאַן בעקומען דעפּ. ווישליצקי פון ריבאַרסקי׳ן דעם פּסק אויפ׳ן אָרט...

דעפּ. ריבאַרסקי זאָגט:

— „איהר זענט בכלל צופרידען פון יעדער רעגירונג,, ווייל ביי יעדער רעגירונג זיצט איהר אין פאַרהויז פונ׳ם פינאַנץ־מיניסטער. וואַשט זיך קודם אָפּ פון די פאַרוואַרפען אין „נאַש פּשעגלאנד“ מכוח דער אינטערווענץ פון די דעפּוטאַטען... בכלל פיהרט איהר זיך אויף, פּונקט ווי איהר וואָלט אויסגעפיהרט צוויי אַטענטאַטען אויף סקאַלאָנען...

„דער נייער אַקט פון אונטערגראָבען זיך אונטער׳ן געזעץ — זאָגט דעפּ. ריבאַרסקי — געשעהט איז דעם מאָמענט, ווען אונזער עקאָנאָמישער פּראָגרעס איז בעדראָהט, און די ווירטשאַפטליכע לאַגע איז זעהר אַ שווערע. אונזער מיינונג איז, אַז בכדי די רעטונג זאָל געראָטען, מוז דער סיים זיין טעטיג, ווייל ס׳איז נויטיג אַ רעפאָרם פון דער ווירטשאַפטליכער, פינאַנציעלער און אַדמיניסטראַטיווער געזעצגעבונג“.

ריבאַרסקי האָט אַגב אָנגעוויזען, אַז ביז׳ן סוף 1929 איז פוילען געווען שולדיג אין אויסלאַנד 9 מיליאַרד זלאָטעס, און זי צאָהלט יעהרליך 1 מיליאַרד ראַטעס מיט פּראָצענטער.

דעם שטאַנדפּונקט פון דער רעגירונג פּאַרטייי־דיגט דער וויצע־מאַרשאַלעק צאַר (בעבע), און דורך דער מעהרהייט פון סיים גייט אַדורך זיין פאָרשלאַג אַריבערצוגיין איבער דעם ענדעקישען פאָרשלאַג צו דער טאָג־אָרדנונג.

בעת דער דאָזיגער אָפּשטימונג מאַכט דער דעפּ. ראָזשעק (קאָמוניסט) אַ סקאַנדאַל, און מחמת ס׳העלפט נישט די וואָרענונג פון מאַרשאַלעק, און וואָס דער סיים שליסט איהם אויס אויף אַ חודש, פיהרט איהם די סיים־וואַך בגוואַלד פון זאַל אַרויס.

דערמיט ווערט די זיצונג געשלאָסען.

דעפּ. ווישליצקי פיהלט זיך געטראָפען פון דעפּ. ריבאַרסקי און האָט דעם ענין געווענדעט צום מאַרשאַלעק־געריכט.

### א מיטעל געגן אונטערוואסער־שיפלעך

בערלין, 25 (ספּ. טעל.) דער בעלגישער מאיאָר רעלעג האָט געמאכט אנ׳ערפינדונג, וואָס דארף ברענגען אניאיבערקעהרעניש אין דעם מאָדערנעם ים־קריג. דהינו, ער האָט ערפינדען אַ מיטעל ווי אזוי צו פערהיטען שיפען פון אנפאלען פון די אונטערוואסערשיפלעך. ווען די ערפינדונג זאָל זיך ארויסווייזען פאר רעאל, דאן וועט די צאהל אונטערוואסערשיפלעך מוזען רעדוצירט ווערען ביז צום מינימום.

### א יודישע זאקען־פאבריק ווערט איבערגעטראגען

#### פון תל אביב קיין סיריען

ירושלים, 25 (יט״א טעלעגראַפיש) ד זאָקען־פאַבריק פון פרידמאַן און לעווענשטיין ווערט פון תל אביב אריבערגעטראָגען קיין סיריען. די בעמיהונגען פון דער יודישער אגענץ, אז די פאַבריק זאָל פערבלייבען אין תל אביב זענען געבליבען אָהן רעזולטאַט.

# 4000 פונט שטערלינג פאר ארימע יודען איז פוילען

לאָנדאָן, 25 (י.ט.א. טעלעגראַפיש) אונטערן פאָרזיץ פון בערימטען מאָלער לעאָפּאָלד פּיליכאָווסקי איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון עקזעקוטיוו פון דער הילפס־אָרגאַניזאַציע פאר די פּוילישע יודען. אויף דער פערזאַמלונג האָט אויך גערעדט דעפּ. גרינבוים. ער האָט אָנגעוויזען, אז א פילאנטראָפּישע אַקציע איז ווינציג אויף צו לינדערן די נויט פון די פּוילישע יודען. מ׳דאַרף אויסזוכען פאר זיי נייע מקורים פון פּרנסה און הכנסות, ער האָט אויך אָנגעוויזען, אַז מ׳דאַרף שטיצען די יודישע שולען אין פוילען.

ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען צו בעשטימען 4,000 פונט שטערלינג אויף הילף פאר פוילען.

### כבוד פאר א פוילישען קאנסול

לייפּציג, 25 (ספּ. טעל.) לכבוד דעם קאָנסול רעמבישעווסקי, וועלכער איז אַ גרויסער אָנהענגער פון אַ דערנעהנטערונג צווישען די יודען און פּאָלאָקען, איז דורך דער יודיש־פּוילישער קאָלאָניע אין לייפּציג איינגעאָרדענט געוואָרען אַ גרויסע פריינדשאַפט־דעמאָנסטראַציע. עס איז בעשלאָסען געוואָרען אריינצוטראָגען דעם נאָמען פון קאָנסול אין גאָלדענעם בוך פון קרן־קימת.

### העלדישע טאט פון א פאליציי־קאמענדאנט אין רעזשיצע

ריגא, 25. (יט״א טעלעגראַפיש) אין רעזשיצע איז פערפלייצט געוואָרען דער יודישער קוואַרטאַל. די יודען האָבען געליטען גרויסע היזקות, אין איין הויז, וואָס איז געווען שטאַרק בעדראָהט און פערגאָסען פון אַלע זייטען מיט וואַסער, זענען פערבליבען 10 קינדער. דער פּאָליציי קאָמענדאַנט האָט זיך געוואָרפען אין וואַסער און צושווימענדיג צום הויז אַרויסגעראַטעוועט פון דאָרט אַלע 10 יודישע קינדער.

# די רעוואלוציע אין פארטוגאל

בערלין, 25 (ספּ. טעל.) פון אפּארטא איז מען מודיע, אז דאָרט זענען אויסגעבראָכען שווערע אונרוהען געגען דער רעגירונג. עס איז געקומען צו בלוטיגע צוזאַמענשטויסען צווישען מיליטער און די רעוואָלוציאָנערען. עס איז מאָביליזירט געוואָרען דאָס גאַנצע מיליטער און אַלע אָפּיצירען זענען אָפּגערופען געוואָרען פון אורלויב. אין די אונרוהען זענען אומגעקומען עטליכע צעהנדליג מענשען.

# כוליגאנישע אנפאלען אין א ווארשאווער פארק

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) אין טרויגוט־פּאַרק אויף מוראַנאָוו זענען ווידער פאָרגעקומען אָנפאַלען אויף יודען. פרייטאָג אין אָווענד האָבען כוליגאַנעס געשלאָגען שפּאַצירענדע יודען, און ביי איינעם פון די בעפאַלענע אַרויסגעצויגען געלד פון קעשענע.

אויף דערזעלבער זיצונג איז אַריינגעטראָגען געוואָרען אַ פאָרשלאַג פון די ענדעקעס אויסצודריקען אונצוטרוי דער רעגירונג. אין דער מאָטיווירונג ווערט געזאָגט, אַז די רעגירונג שטרעבט מיט אַלע מעגליכקייטען צו בעגרעניצען די רעכט פון סיים און נישט זייענדיג ביכולת צו בעהערשען דעם ווירטשאַפטליכען קריזיס, שטרעבט זי אויסצומיידען די קאָנטראָלע און די קריטיק פון פּאַרלאַמענט. דעריבער פאָדערט זי נישט קיין צוטרוי מצד דעם סיים.

וואַרשאַ, 25. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט, האַלב 12 אַ זייגער האָט דער סיים אָנגעהויבען די בעראַטונגען איבער דעם ענדעקישען פאָרשלאַג וועגען אונצוטרוי־וואָטום פאַר דער רעגירונג, בעגרינדעט דעם פאָרשלאַג האָט דעפּ. זנען

# דער דיסעלדארפער מערדער ווערט ווערען געקעפט

בערלין, 25 (ספּ. טעל.) די פּרייסישע רעגירונג איז פערנומען מיט דער פראַגע וועגען אויספיהרען דעם טויט־אורטייל איבער דעם שרעקליכען מערדער פון דיסעלדאָרף. עס האַנדעלט זיך אין דעם, וואָס אין די לעצטע יאָהרען זענען אָפּגעהאַלטען געוואָרען אלע טויט־שטראָף־עקזעקוציעס, ווייל עס ווערט בעטראַכט די פראַגע וועגען אָפּשאַפען טויט־שטראָף בכלל, אויף דעם סמך זענען אין משך פון די לעצטע צוויי יאָהר אַלע פערמשפּט׳ע צום טויט בעגנעדיגט געוואָרען.

די פערברעכענס פון פעטער קירטענען זענען אָבער פון אַזאַ מין, אַז וועגען בעגנעדיגונג קאָן קיין רייד נישט זיין. דאָס וואָלט אַ חוץ אַלעמען אַרויסגערופען אַ גרויסע אויפרעגונג אין דער געזעלשאַפט. אויף דעם האָט אויך אָנגעוויזען דער פאָרזיצער פון דיסעלדאָרפער געריכט אין זיין בעריכט וועגען פּראָצעס צום יוסטיץ־מיניסטער. עס איז דעריבער זיכער, אַז דער טויט־אורטייל וועט איבער קירטענען אויסגעפיהרט ווערען און דאָס אין די נאָהענטסטע טעג. מען דאַרף בעמערקען, אַז דער טויט־אורטייל וועט אויסגעפיהרט ווערען דורך קעפּען אויף דער גיליאָטינע, ווי דאָס ווערט פּראַקטיצירט אין דעם רהיין־געביט.

### כינעזישע באנדיטען אויפגע־ריסען 60 מענשען

לאָנדאָן, 25 (ספּ. טעל.) פון קאַנטאָן איז מען מודיע, אַז כינעזישע באַנדיטען האָבען אויפגעריסען מיט דינאַמיט צוויי דאַמפערס דערפאַר ווייל די אייגענטימער האָבען זיי נישט געוואָלט געבען קיין אויסקויף־געלד. זעכציג מענשען זענען אומגעקומען.

### אין רוסלאנד ווערען ליקווידירט

#### אַלע וואוילטעטיגע אינסטיטוציעס

מאָסקווע, 25 (ספּ. טעל.) לויט אַ דעקרעט פון „וויציק“ זענען אויף דער גאַנצער טעריטאָריע פון דעם סאָוויעטען־פערבאַנד ליקווידירט געוואָרען אַלע וואוילטעטיגע אינסטיטוציעס. די ליקווידירונג ווערט מאָטיווירט דערמיט, וואָס די אינסטיטוציעס זענען איבעריג, ווייל פאַר דעם בירגער זאָרגט די מלוכה דורך איהרע אַנשטאַלטען פאַר סאָציאַלער פערזיכערונג.

## רעוומאטיזם און ערקעלטונגען

דאָס יעצטיגע וועטער, וואָס ענדערט זיך אָפט און פּלוצלונג איז אַ סכנה פאַר דער געזונדהייט פון יעדען. דערפאַר איז אויך כדאי צו לעזען דעם בריף פון ה׳ א. גאַרנטשאַרעק, לאָדז מיעדזיאַנאַ 22, אין וועלכען ס׳שטעהט צ. אַ.: זייט 4 יאָהר לייד איך אויף רעוומאַטיזם. פאַר יעדער ענדערונג פון וועטער האָב איך געהאַט שמערצען. איך האָב מיך געהיילט אויף פערשידענע אופנים, אָבער לײדער, אָהן ערפאָלג. אונלענגסט האָב איך אין צייטונג וועגען טאָגאַל געלעזען, און הגם איך האָב געהאַט ווייניג צוטרוי צו דעם מיטעל, דאָך האָב איך 1 שאַכטעל געקויפט. שוין נאָכדעם וו יאיך האָב עס פערבריוכט האָב איך אַ גרויסע ערלייכטערונג געשפּירט אין די געלענקען, ביים דריקען מיט די פינגער. דער ערפאָלג האָט מיך פעראַנלאַסט רעגעלמעסיג טאָגאַל דריי מאָל טעגליך, צו 3 טאַבלעטען איינצונעהמען די שמערצען אין די געלענקען זענען פערשווינדען און איך פיהל בכלל נישט מעהר קיין ענדערונג פון וועטער. ה׳ ג. האָט אַ חוץ דעם מיט טאָגאַל אויסגעהיילט זיין פרוי פון פאָלגען פון אַ שווערער גריפּע און קאָן זיך ממש נישט אָנלויבען איבער די ווירקונג פון טאָגאַל. עהנליכע פּרובען האָבען אַ סך ליידענדע געמאַכט, וועלכע האָבען בענוצט מיט בעסטער ווירקונג טאָגאַל געגען רעוומאַטיזם, גיכט, געלענקס־ נערווען און קאָפּשמערצען און ערקעלטונגען. טאָגאַל לינדערט נישט נאָר שמערצען, איז אויך. עוקר מן השורש אויף אַ נאַטירליכען אופן די קראַנקהיים, אונשעדליך פאַר׳ן האַרץ, מאַגען און אַנדערע אָרגאַנען ווען אַנדערע מיטלען האָבען פערפיהרט האָט מען מיט טאָגאַל ערהייכט גלענצענדע רעזולטאַטען. איבער 6000 דאָקטוירים־אַטעסטאַטען! טויזענדער געפּלאָגטע האָבען זייער געזונדהייט אַ דאַנק טאָגאַל צוריק געוואונען. פּרובט אַלזאָ נאָך היינט אַליין אויס, אָבער פערלאַנגט נאָר טאָגאַל. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען.

היינט און פאלגענדע טעג!
ערשטע פּרעכטיגע קרעאַציע
פון גרויסען עקראַן־מייסטער
Emil JANNINGS
אין גרויסען קלאַנג־מייסטערווערק,
Eryk Pomer פּראָדוקציע
Józef Sternberg רעזשי א.ג.
בלויער שמעטערלינג
ריהרענדע דראַמע פון אנ׳אינטעליגענטען איינזאַמען אידעאַליסט, אָרעסטאַנט פון איינענער ליבע און ליידענשאַפטען — אַ מענש, וועלכער איז צוליב אַ ליבע צו אַ ראַפינירטער קאָקעטקע — אַ וואַמפּיר, אַראָפּגעפאַלען אין אָפּגרונד פון נויט.
די הויפּט־ראָלע קרעאירט די אונפערגלייכליכע קאָנקורענטקע פון Greta Garbo
Marlena Dietrich
אויסער׳ן פּראָגראַם:
ספּאָרט = קלאַנג = צוגאָבע א. ג.
„Z WICHREM W ZAWODY“
אָנהויב אין געווענליכע טעג 4.30, שבת, זונטאַג און יום־טוב 1 ביימאָגט
פאָפולערע פּרייזען.

# פערפלייצונג-קאַטאַסטראָפע אין ווילנע

## אין דער גאַנצער שטאָט איז פינסטער. — שרעקליכע פּאַניק ביי דער בעפעלקערונג

## מענשען האָבען מורא צו זיין אין די הייזער

ווילנע, 25. (טעלעפאָניש) דאָס וואַסער אויף דער ווילִיע ווייזט אַרויס אַ ווייטערדיגע טענדענץ פון וואַקסען. אין רעזולטאַט דערפון איז די לאַגע אין שטאָט קאַטאַסטראָפאַל. דער עלעקטראָווניע דראָהט די געפאַהר פערגאָסען צו ווערען. די גאַנצע פאָריגע נאַכט איז געאַרבייט געוואָרען אויפצושיטען אַ שוץ־וואַל אַרום איהר. עס זענען אַרום איהר אוועקגעלייגט געוואָרען בסך הכל 2190 זעק מיט זאַמד. די סאַפּערען אַרבייטען אָהן איבעררייס. דאָס וואַסער אויפ׳ן קאַטעדראַל־פּלאַץ הויבט זיך. מחמת דער סכנה איז די קאַטעדראַלע הייבט געשלאָסען. די פּאַליעס ריגלען שוין אַרום די געביידעס פון שוו. יאַקוב־שפּיטאָל. צוויי בנינים, וואו עס איז געווען די דעזינפעקציע־אָפּטיילונג זענען אַראָפּגעשווענקט פון וואַסער. אויפ׳ן זוועזשינעץ האָט דאָס וואַסער פערגאָסען דעם טאַרטאַק. אויף זאַזשעטשעי איז איינגעפאַלען אַ געמויערטע הויז. אויף ווילענסקאַ גאַס האָט מען עוואַקואירט אַ רייה בעדראָהטע הייזער.

עס ווערט געפיהרט די ווייטערדיגע רעטונגס־אַקציע.

ווילנא, 25. (טעלעפאָניש) 10 מיט 25 אין אָוועגד אי׳, דאָס [illegible] אַריין אין עלעקטראָווניע און פערגאָסען די קעסלען.

אין דער גאַנצער שטאָט איז געוואָרען פינסטער.

אין די טעאַטערס האָט מען דערשפּילט די פאָר־שטעלונגען ביים שיין פון ליכט. דער גרעסטער טייל עולם איז אָבער נאָך פריהער ענטלאָפען פון טעאַטער עלף ביינאַכט האָט די עלעקטער ווידער גע־נומען לייכטען, אָבער עס האָט געדויערט אַ קורצע צייט, און די גאַנצע שטאָט איז ווידער איינגע־זונקען געוואָרען אין אַ שרעקליכער פינסטערניש.

מאַסען מענשען זענען אויף די גאַסען, אויס מורא צו פערבלייבען אין די שטובען.

אין שטאָט הערשט אַ שרעקליכע פּאַניק.

## קאָמוניקאַט פון דער ענדעציע

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) דער ענדעקישער סיים־קלוב האָט אַרויסגעגעבען אַ קאָמוניקאַט, אין וועלכען עס ווערט שאַרף אָנגעגריפען דער רעגירונגס־לאַגער פאַר ויינע האַנדלונגען, וואָס זענען אין סתירה מיט דער קאָנסטיטוציע.

## אַרעסטירט 3 יונגע אַראַבער

### וואָס האָבען געוואָרפען באָמבעס ביים כותל מערבי

ירושלים, 25 (יט״א טעלעגראַפיש) די פּאָליציי האָט אַרעסטירט 3 יונגע אַראַבער, וועלכע האָבען געוואָרפען שטיינער אויף די מתפללים ביים כותל מערבי.

## האַרי סאַקער ערנסט קראַנק

ירושלים, 25 (יט״א טעלעגראַפיש) האַרי סאַקער איז ערנסט קראַנק געוואָרען. נאָך דער לונגען־ענטצינדונג, וועלכע ער האָט אַדורכגעמאַכט זענען אַריינגעטרעטען ערנסטע קאָמפּליקאַציעס.

## יאָ, העכערען, נישט העכערען...

### דירה־געלד זאָל נישט געהעכערט ווערען

וואַרשאַ, 25 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) „קורירער טשערוואָני" איז מודיע: „פון מאַסגעבענדע קוועלען דערוויסען מיר זיך. אַז דער נאָוועליזאַציע־געזעץ וועגען לאָקאַטאָרען־שוץ וועט נישט ערלעדיגט ווערען, און אין צוזאַמענ־האַנג דערמיט וועט נישט געהעכערט ווערען דאָס דירה־געלד, הגם אַזאַ פּראָיעקט עקזיסטירט אין דער אמת׳ן. די בעראַטונגען פון דער צווישענמיניסטער־יאַלער קאָמיסיע, וואָס קומען איצט פאָר אין שייכות מיט׳ן בעטראַכטען דעם פּראָיעקט פון מיניסטעריום פאַר עפענטליכע אַרבייטען, האָבען דעם ציל אויס־צואַרבייטען נייע פּרינציפּען, וואָס זאָלען זיין אין איינקלאַנג מיט די איצטיגע מעגליכקייטען. דאָס זענען אַרבייטען, וועלכע זענען אויסגערעכענט אויף דער צוקונפט. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט דאַרף מען זיך נישט ריכטען אויף דער נאָוועליזאַציע פון גע־זעץ און אויף אַ העכערונג פון דירה־געלד".

## מחמת דעם צו הויכען אומזאַץ־שטייער

### שטרייקט אַ גאַנץ שטעטעל בעלי־מלאכות און הענדלער

וואַרשאַ, 25. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) אין שטעטעל רעוויץ, לע׳ם כעלעם, האָבען אין פאָריגען מיטוואָך פּערשטרייקט אַלע בעלי־מלאכות און הענדלער.

אַלע געשעפטען זענען געווען געשלאָסען, און די בעלי־מלאכות האָבען אָפּגעשטעלט זייער אַרבייט

דער שטרייק איז אויסגעבראָכען אַלס פּראָטעסט געגען דעם צו־הויכען אומזאַץ־שטייער

## צוליב אַרעסטירען אַ רעקלאַמע־טיילער

### אַ געשלעג צווישען המון און פּאָליציי אין וואַרשאַ

וואַרשאַ, 25. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָ־רעספּאָנדענט) נעכטען איז אויף קאַרמעליצקאַ גאַס פאָרגעקומען אַזאַ געשיכטע:

אויף דער גאַס איז געשטאַנען אַ יונגערמאַן און געטיילט עפּעס יודישע רעקלאַמע־בלעטלעך. אין אַ געוויסען מאָמענט איז צו איהם צוגעקומען אַ פּאָ־ליציאַנט און איהם אַרעסטירט, נישט פרעגענדיג אַפילו וואָס פאַר אַ בלעטלעך ער פערטיילט.

ווען ער האָט אַזוי געפיהרט דעם יונגענמאַן אין קאָמיסאַריאַט אַריין, איז אַ גרופּע מענשען אויף עק סמאָטשע און נאַוואַליפּקי בעפאַלען דעם פּאָליציאַנט און אָפּגעלאָזען דעם יונגענמאַן.

דער פּאָליציאַנט האָט אַרויסגעכאַפּט אַ רעוואָל־ווער און אויסגעשאָסען.

עס איז געוואָרען אַ גרויסער רעש, ס׳זענען געקומען צולויפען נאָך מענשען, און נאָך אַ פּאָליצ־יאַנט און ס׳איז ענטשטאַנען אַ געשלעג.

ביידע פּאָליציאַנטען זענען אַריינגעלאָפען אין אַ טויער, או דער עולם מיט׳ן געווען. אַרעסטירטען און מיט׳ן פערוואונדעטען פונ׳ם שאָס, זענען נעלם געוואָרען.

## גרויסע פרייע ערד־שטחים אין עבר־הירדן

### וואָס קאָנען קאָלאָניזירט ווערען

ירושלים, 25. (יט״א טעלעגראַפיש) די רעגירונג פון עבר הירדן האָט פערעפענטליכט, אַז אין עבר הירדן זענען פערהאַן גרויסע ערד־שטחים און רופט די אַראַבער פון אַנדערע לענדער זיך צו בעזעצען אין עבר הירדן. די אַראַבישע פּרעסע איז געגען דעם דאָזיגען שריט פון דער רעגירונג, ווייל ווי זי האַלט, קען דער שריט אויסגענוצט ווערען דורך די ציוניסטען, זיי וועלען אין דעם זעהען אַ בעשטעטיגונג פון וויצמאַנס ערקלערונג, אַז די ערדלאָזע אַראַבער פון א״י קענען געפינען גענוג באָ־דען אין אַנדערע אַראַבישע לענדער.

## אַ גרויסע צוקער־אַפּערע

מיט אַ קורצער צייט צוריק האָט אַ לוסטראַציע קאָמיסיע פון באַהן־מיניסטעריום אַדורכגעפיהרט לוסטראַציעס אין אַ רייה משאות־סטאַציעס. בעת אַזאַ לוסטראַציע האָט זיך די קאָמיסיע אָנגעשטויסען אין זדונסקאַ וואָלאַ אויף אַנ׳אַפּערע, וואָס ווערט דאָרט געפיהרט זייט אַ פּאָר יאָהר.

די קאָמיסיע האָט געפונען אַ דובליקאַט פון פראַכט אויף אַ וואַגאָן צוקער, וועלכען די צוקער־באַנק האָט געשיקט אויפ׳ן נאָמען פון סוחר דוד שפּירא וועלכער איז געווען געפעלשט. מ׳האָט אָנגעהויבען פאָרשען ווייטער און דאַן האָט מען פעסט־געשטעלט, אַז די צוקער־באַנק האָט אַרויסגעשיקט אויף נאַכנאַהמע 12 וואַגאָן צוקער פאַר 250.000 זל. דער צוקער איז אַרויסגעגעבען געוואָרען שפּיראָן און קיין געלט האָט ער נישט איינגעצאָהלט. ס׳האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז שפּיראָ פלעגט אָפּנעמען די וואַגאָנעס צוקער, פלעגט עס פערקויפען און ערשט דאַן, נאָכ׳ן איינקאַסירען דאָס געלט, עס איינ־צאָהלען אין דער באַהן־קאַסע.

ווען די מאַניפּולאַציע איז ענטדעקט געוואָרען, האָט אין דער קאַסע געפעהלט אַ פערטעל מיליאָן מאַרק.

ווען דוד שפּירא האָט זיך דערוואוסט, אַז די מאַכינאַציעס זענען ענטדעקט, האָט ער זיך דערמיט אַזוי איבערגענומען, אַז ער האָט בעקומען אַ האַרץ־שלאַג און איז געשטאָרבען.

די צוקער־באַנק פאָדערט דערווייל ביי דער באַהן־דירעקציע דעם פערטעל מיליאָן פאַר די 12 וואַגאָן צוקער וועלכע זי האָט אַרויסגעשיקט אויף אַ נאַכנאַהמע און וועלכע זענען אַרויסגעגעבען געוואָרען.

דער ענין איז אַריבער צו דער אויספאָרשונגס־מאַכט, וועלכע האָט קודם־כל קוועסטיאָנירט דאָס פערמעגען פון שפּירא. עטליכע באַאַמטע זענען אַרעסטירט געוואָרען. ווי ס׳שטעלט זיך אַרויס האָט די אַפּערע געדויערט זייט י. 1928. די דאָזיגע מאַכינאַציעס פלעגען גרייכען אויף לאָדז און די אויספאָרשונג האָט זיך דעריבער אַריבערגעטראָגען אויך אויף דער קאַלישער באַהן־סטאַציע.


# ביליג און גוט!

אין דער בעקאַנטער פּראַצאָווניע פון

# בינדעס

ווערען אָנגענומען פערשידענע בינדעס שלייפען און ספּאָרט־בינדעס צו ביליגע פרייזען. עס ווערען אויך איבערגעאַרבייט און גע־וואַשען פון אַלטע קראַוואַטען אויף נייע, עס אין אויך צו בעקומען נייע קראַוואַטען צו ביליגע פרייזען.

## ש. הערשקאָוויטש

וואָלבאָרסקאַ 31, לינקע אָפיצ. 2־טער שטאָק



פּאַרפומעריע

# J. DRUKIER, Łódź

זאַוואַדזקאַ 5, טעל. 175-92.

הורט / דעטייל הורט / דעטייל


# לאָדזער נייעס

## וועגען 15 פּראָצ. צושלאַג פאַר די שטעטישע בעאַמטע

(מ) די פּרעסע־אָפּטיילונג ביים מאַגיסטראַט טיילט אונז מיט: דאָנערשטאָג ד. 23 ה.ח. האָט דער מאַגיסטראַט דערהאַלטען אַ צירקוליאַר פון אינערן־מיניסטעריום וועגען נישט אויסצאָהלען די שטעטישע אָנגעשטעלטע דעם 15 פּראָצ. צושלאַג. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט פּרעזידענט זשע־מענצקי אָנגעפרעגט די מיינונג אין דער פראַגע פון דער יורידישער אָפּטיילונג און פון פּערזאָנאַל־אָפּטיילונג.

## פערשידענעס

(—) דער פּרעזעס פון פינאַנץ־אַמט זיגמונט קוכאַרסקי איז צוריקגעקומען פון וויען און איבער־גענומען זיין אַמט.

## פּאָליטישע פּראָצעסען

(—) אין קרייז־געריכט איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען יאַן היידאַן, וועלכער איז בעשול־דיגט געוואָרען אין מיטווירקען אין דער קאָמו־ניסטישער פּאַרטיי.

היידאַן האָט ערקלערט אין געריכט, אַז ער האָט קיינמאָל נישט אָנגעהערט צו דער קאָמוניס־טישער פּאַרטיי און האָט זיך קיינמאָל נישט פּער־נומען מיט קאָמוניסטישער אַגיטאַציע.

דאָס געריכט האָט היידאַנען פערמשפּט אויף 2 יאָהר תפיסה און אָראָפּגערעכענט אַ דריטעל פון דער שטראָף אויפ׳ן יסוד פון דער אַמנעסטיע.

אויף דער זעלבער סעסיע איז אַנטאָנינאַ אַרטשיקאָווסקאַ בעשטראָפט געוואָרען מיט 5 יאָהר שווערע תפיסה און צו פערלירען אַלע רעכט פאַר פערשפּרייטען קאָמוניסטישע אויפרופען.

## מוטער בעגראָבט איהר ניי־געבוירענע אונגעזעצליך קינד

(2) אויף אַביוואָטעלסקאַ 28 האָט מען ביים גראָבען קאַרטאָפעל געפונען אַ קערפּערל פון אַ ניי־געבוירען קינד, וואָס איז שוין געווען איינגאַנצען צופוילט. די פּאָליציי פון 12. קאָמיסאַריאַט האָט פערפיהרט אַנ׳אויספאָרשונג און פעסטגעשטעלט, אַז די מוטער איז די 17־יאָהריגע אַנטאָנינאַ סאָקאָלאָוו־סקאַ (ברוקאַווא 9). סאָקאָלאָסקאַ איז אַרעסטירט.

## מאָרד צי זעלבסטמאָרד?

פרייטאָג ביינאַכט, האַלב 1 אַזייגער האָט מען אויף דער באַהן־ליניע אין ווידזעוו, געפונען אַ צושניטענעם מענשען. לויט׳ן ביכעל פון קראַנקען־קאַסע, וואָס מען האָט ביים אומגעקומענעם געפונען שטעלט זיך אַרויס, אַז ער איז דער 19־יאָהריגער יאַן סאַדלאָווסקי פון ראַקאַטשינער 124.

מען ווייסט נישט צי מען האָט דאָ צוטון מיט אַ מאָרד, אָדער זעלבסטמאָרד.

## די אַקאַדעמיע לטובת דעם אַרבייטענדען א״י

די פייערליכע ערעפנונג פון דעם קאַמפּיין לטובת דעם פּאַלעסטינאַ אַרבייטער־פאָנד (פּא״פ) וועט פאָרקומען מיטוואָך 29. ד.ח. אין דעם רעס־טאָראַנט־זאַל פון דעם שטאָט־ראָט.

אין דער אַקאַדעמיע בעטייליגט זיך דער שליח פון הסתדרות העובדים העברית הכללית דער ה׳ מלך ניישטאַט.

אַ חוץ אַ רייה בעגריסונגען מצד פערשידענע אינסטיטוציעס און אָרגאַניזאַציעס איז אויך פאָראויס געזעהען אַ רייכער קינסטלערישער טייל אויסגעפיהרט דורך ערשטקלאַסיגע כחות.

## פאָרלעזונג פון ד״ר רוזשאַנער

### אין פעלדשער־פעראיין

מיטוואָך דעם 29, 9 אין אָוונט וועט אויף פּיעטריקאָווער 92 אין לאָקאַל פון פעלדשער־פעראיין פאָרקומען אַ פאָרלעזונג פון ד״ר רוזשאַנער. דער אַריינגאַנג איז פריי אויך פאַר נישט־מיטגלי־דער פון פעלדשער־פעראיין.


# Dr. Różaner

ספּעציאַליסט פון הויט און וועגערישע קראַנק־הייטען און קינדערלאָזיגקייט

נאַרוטאָוויטשאַ 9, טעלעפאָן 128-98

נעמט אָן פון 8–10; 5–8 אָוונד

# „נייעס פאלקסבלאט"

לאדז, 26 אפריל 1931

# שרעקליכער בלוט-בלבול אויף א יודישן סוחר
## מען בעשולדיגט איהם אין אויסשעכטען 60 קאזאקען
### ווייסגווארדייער און גלחים פיהרען א שענדליכע העץ-קאמפאניע געגען יודען. — סאוויעטישער קאנסול אינטערווענירט

(קארעספאנדענץ פון כארבין צום „נייעס פאלקסבלאט")

אין כארבינער כינעזישן געריכט האט זיך אנגעהויבען דער פראצעס פונ'ם יודישן סוחר מאיסיי ראפאילאוויטש זוטש פון כאילאר, וועלכען די רוסישע צאריסטען מיט'ן גלח מאקאוויעוו בראש בעשולדיגען אין שודערליכען פערברעכען — אין מארד פון 60 פערזאן בעת'ן כינעזיש-סאוויעטישען קאנפליקט אין אקטאבער 1929 אויפ'ן מאנדזשור-יער גרעניץ, קיין פאקטישע בעווייזען זענען נישטא און די גאנצע בעשולדיגונג באזירט זיך אויף די רייד און ערצעהלונגען פון א גרופע קאזאטשקעס,

### פרויען און קינדער פון די ערמארדעטע

וועלכע זענען אינספירירט פון די רוסישע ווייס-גווארדייאישע צאריסטישע ארגאניזאציעס. דאך זיצט דער בעשולדיגטער העכער א האלב יאהר, געשמידט אין קייטען אין א איינצעלנער קאמער אין כאר-בינער געפענגניש אונטער שרעקליכע בעדינגונגען. עס ווערט נישט צוגעלאזען צו איהם קיין בעזוך פון קרובים, מען ערלויבט איהם נישט צו בעקומען אדער איבערשיקען בריף פאר'ן האלב יאהר גע-פענגניש איז זוטש קראנק געווארען. איצט ווען די שירות ווערען געשריבען, איז דער פראצעס ווידער אבגעלייגט געווארען. עס דארפען ארויסגערופען ווערען נייע עדות. אינ'ם געריכטס-זאל הערשט א געדיכטע אטמאספערע און דעקט אויף א בלעטעל פונ'ם איינפלוס און איטריגעס פון די רוסישע צאריסטען אין צפון כינא.

### דעם יודען משה זוטש דראהט טויט-שטראף

די געשיכטע פון דער שחיטה אין טריאב-רעטשיע האט זיינער צייט אויפגעטרייסעלט די גאנ-צע בעפעלקערונג פון צפון-מאנדזשוריע. דאס איז פארגעקומען אין אקטאבער 1929. א בעוואפענטער אטריאד פון 100 פערזאן איז אנגעפאלען אויפ'ן דארף טיניכע, וועלכעס איז ווי אלע איבריגע דערפער פון טריאב-רעטשיע בעזעצט פון ווייס-גווארדייאישע רוסישע קאזאקען, האט ארויסגע-טריבען די איינוואוינער פון די הייזער, ערמארדעט 60 פערזאן, אונטערגעצונדען דעם דארף און איז פערשוואונדען געווארען צו דער ריכטונג פונ'ם מאנ-גאלישען מדבר. דער אנגעוויזענער ראיאן געפינט זיך בײ דער זייט פון דער אייזענבאהן-סטאנציע באדסאוו [illegible] וואו עס קרייי-צען זיך דריי טייכען. דער געגענד איז זעהר א פארכטבארער און ליגט דר ייהונדערט קילאמעטער ווייט פון דער סאוויעטישער גרענעץ. בעת די רו-סישע ווייס-גווארדייאישע קאזאקען און מיליטער זענען אין סוף 1920 ארויסגעשטויסען געווארען פון הינטער באיקאל-געביט און האבען זיך געלאזט לויפען פאר'ן סאוויעטישען מיליטער אויף יענער זייט גרענעץ, קיין מאנדזשוריע — האבען א גרוי-סער טייל מזרח-סיבירער קאזאקען אויסגעקליבען די גרויסע טעריטאריע פון טריאברעמשיע אין געגענד פון באילאר און האבען זיך דארט קאלא-ניזירט, עס זענען אינגיכען אויסגעוואקסען ביז 15 קאזאקישע דערפער און כומארס, די קאזאקען האבען בעארבייט דעם באדען, איינגעפיהרט פיה-צוכט און געלעבט לויט די אלטע קאזאצקע טראדיציעס, עס זענען אויסגעבויט געווארען קלויסטערס, געעפענט געווארען שענקען

### מ'האט געהוליעט, געשיכורט

און געהארט אויף דעם טאג ווען דער גאט'ס גע-האלפטער וועט צוריק ברענגען די רוסישע לייט און קאזאקען צו זייער הייליגען פאטערלאנד, די מאמעלע רוסלאנד.

עס איז וויכטיג צו בעמערקען, דאס צווישען ד יקאזאקען גופא אינ'ם אנגעוויזענעם ראיאן פונ'ם מאנדזשוריע איז נישטא קיין אחדות. זעהר אפט קומען פאר חשבונות, צוזאמענשטויסען און הריגות צווישען איין דארף מיט'ן צווייטען. חוץ דעם שווי-בעלס און גריבעלס דער גאנצער געגענד מיט באנ-דיטען-באנדעס. אפטיילונגען פון די זעלבע קאזא-קען, וועלכע קענען זיך נישט צופאסען צו א נאר-מאלען לעבען און זיך שיידען מיט זייער געוועהר. פיל פון די בעוואפענטע קאזאקען-באנדעס האבען ביז די לעצטע צוויי יאהר געדינט אין דער כינע-זישער ארמעע, נאר נאך דער לעצטער בירגער-קריג זענען די רוסישע מיליטער-אפטיילונגען פון דער כינעזישער ארמעע פונאנדערגעלאזען געווא-רען. דער גרעסטער טייל קאזאקען וואלאנטערן וועלכע האבען פריהער דורכגעמאכט די וועלט-מלחמה, שפעטער דאס בירגער-קריג אין רוסלאנד

### אונטער די פאנען פון אטאמאן סעמיאנאוו

אדמיראל קאלטשאק, בארגן אונגארן. קאלמיקאוו און אנדערע צאריסטען, און נאך דעם די לעצטע כינעזישע בירגער-קריגען, זיי האבען זיך פאר די 15 יאהר אזוי איינגעלעבט מיט'ן ביקס און באנגעט, דאס זיי זענען אויסער רויבעריי להלוטין נישט פעהיג צו אנ'אנדער ארט לעבען. די ארגאניזירטע קאזאקען-באנדעס וואנדערען איבער די גרויסע [illegible] צפון - מאנדזשוריע

און כינעזישע מאנגאליע, בעפאלען דערפער און קאראוואנען, מארדען, שעכטען און רויבען די סוחרים און איינוואוינער און האלטען אין טויט-שרעק גאנצע געגענדען, וועלכע זענען שיטער בעזעצט.

א בעזונדערע אקטיוויטעט ביי די ווייסע-קאזא-קען-באנדעס האט זיך אנגעפאנגען בעת'ן סאוויעטיש כינעזישן קאנפליקט פון 1929 אויף דער טער-טאריע פון דער מזרח-כינעזישער אייזענבאהן, אין אנפאנג אקטאבער, ווען עס איז פארגעקומען די שחיטה אין דארף טיניכע, וועלכע ליגט 300 קילא-מעטער פון דער סאוויעטישער גרענעץ איז נאך די כינעזישע טעריטאריע פון מאנדזשוריע נישט גע-ווען פערנומען פון סאוויעטישען מיליטער. די סטא-ציע מאנדזשוריע, וועלכע ליגט אויף דער סאוויעט-ישער גרענעץ איז פערלאזען געווארען פון כינעזער אין סוף נאוועמבער און עס איז קלאר, דאס קיין סאוויעטישע מיליטער אפטיילונג האט נישט גע-קענט אין יענער צייט דורכגעהען אונבעמערקט אויף דער כינעזישער טעריטאריע א שטח פון 600 קילאמעטער הין און צוריק. אלע מיינונגען, דאס די שחיטה אויף די קאזאקען אין טיניכע זאלען האבען דורכגעפיהרט געווארען פון א סאוויעטישער בעוואפענטער מיליטער-אבטיילונג — האלטען נישט אויס די מינדעסטע קריטיק. די כינעזער גופא גלויבען נישט אין דעם. עס איז קלאר דאס א פיינדליכע באנדע פון די זעלבע קאזאקען, וועלכע האבען כסדר געהאט חשבונות צווישען זיך, האבען דורכגעפיהרט די שחיטה.

### אויסגעהרג'עט 60 פערזאן, צורויבט און אונטערגעצונדען דאס דארף

נאכ'ן שודערליכען מארד אין טיניכע איז קיין טריאב-רעטשיע ארויסגעפאהרען פון כארבין א פריוויליגע קאמיסיע פון רוסישע צאריסטען בראש מיט'ן גלח מאקאווייעוו אויספארשען די פרטים פון שרעקליכען מארד. די ערשטע צייט האט מען פון קיין יודישען נאמען אין צוזאמענהאנג מיט'ן מארד נישט געהערט, נאר גלייך ווי די אויספאר-שונגס-קאמיסיע מיט'ן גלח האבען זיך אומגעקעהרט קיין כארבין — האבען אלע פינף רוסישע ווייס-גווארדייאישע צייטונגען, וועלכע ערשיינען טעגליך אין כארבין, אנגעפאנגען מיט גרויסע אותיות בע-שרייבען די פרטים פונ'ם שודערליכען מארד און יעדען מאל אונטערגעשטראכען און איבערגעחזרט, דאס דער אנפיהרער פון דער בעוואפענטער אפ-טיילונג, וועלכער האט דורכגעפיהרט די גרויזאמע שחיטה איז געווען דער יוד משה זוטש, קיינע פאק-טישע און גרונדליכע בעווייזען געגען משה זוטש זענען אבער נישט ארויסגעבראכט געווארען, עטלי-כע קאזאטשקעס זאגען, דאס ער האט זיי געבעטען א גלאז מילך.

משה זוטש איז אלט 45 יאהר, א סוחר פון רויכווארג, וואוינט אלע יאהרען אין באליאר. ער האנדעלט מיט מאנגאליע. איהם קענען פיל רוסישע, כינעזישע און מאנגאלישע רויכווארג-הענדלער.' אין ערשטען טאג פונ'ם פראצעס איז דערוויזען געווארען דאס משה זוטש האט זיך געפונען פון אויגוסט ביז דעצעמבער 1929, ד. ה. די גאנצע צייט אין מאנ-גאליע אין דער שטאט ארטארוס, וועלכע ליגט

### 700 קילאמעטער פונ'ם ארט, וואו דער מארד איז פארגעקומען

אין ארטארוס האט זוטש אויפגעקויפט די גאנצע צייט כארבאגאנעס (מאנגאלישע קרוליקלעך). די 700 קילאמעטער, וועלכע טיילען אב ארטארוס פון טריאב-רעטשיע איז אין יענע צייט פון דער סאוויעטיש-כינעזישער קריג געווען פערפלייצט פון מיליטער (כינעזיש), קאראוואנען, גריבער און גרע-בענער טייכען-בערג און טאלען. די בעשולדיגער ערקלערען אבער, דאס זוטש האט געקענט דורכ-מאכען די שטרעקע אויף אנ'אויטאמאביל.

אין דעצעמבער האט זיך זוטש אפגעפאהרען מיט זיין סחורה פון מאנגאליע אהיים קיין באילאר, און דא דערוויסט ער זיך פונ'ם מארד אין טיניכע און דאס זיין נאמען ווערט אין די כארבינער רו-סישע ווייס-גווארדייאישע עמיגראנטישע צייטונ-גען אנגעוויזען וו יאויף אייגעם פון די אנפיהרער פון דער שחיטה. זוטש איז געווען ערשטוינט, האט באלד געשריבען בריף אין די צייטונגען. נאר קיין איינע פון די צאריסטישע צייטונגען האט

### זיינע בריף נישט געדרוקט

פון דער צווייטער זייט האבען די זעלבע צייטונגען נישט אויפגעהערט צו בעשרייבען די שודערליכע פרטים פון טיניכע און אנווייזען אויף איהם אלס ארגאניזאטאר און אנפיהרער פונ'ם מארד.

אבן א קורצער צייט ארום האט דאס סאוויעטי-שע מיליטער פערנומען באילאר. שפעטער, ווען דאס סאוויעטישע מיליטער האט פריוויליג פערלאזען באילאר האבען די צאריסטישע באנדעס אנגע-פאנגען זוכען זוטש'ן. זוטש איז געווען אין גרויס געפאהר און האט זיך געמוזט אויסבעהאלטען. שפע-טער איז ער אוועק קיין טשיטא. וואו ער איז גע-זעסען ביז'ן סוף פונ'ם קאנפליקט. אין פעברואר פ. י. ווען די בעציהונגען צווישען סאוויעטען-רעגי-רונג מיט כינא זענען צוריק געשטעלט געווארען און דאס לעבען איז צוריק געווארען נארמאל — האט זיך זוטש צוריקגעקעהרט פון טשיטא צו זיך אהיים קיין כאילאר. כמעט א האלב יאהר איז זוטש געזע-סען רוהיג, געארבייט און זיך פערנומען מיט זיינע געשעפטען, נאר מיט א האלב יאהר צוריק איז זוטש געקומען וועגען געשעפט קיין כארבין. די ווייס-גווארדייאישע צייטונגען האבען זיך דערוויסט פון זיין קומען און האבען צוריק ארויפגעבראכט אויף דער טאג-ארדנונג די גאנצע מעשה מיט דער שחיטה אין טריאב-רעטשיע און די ראל פונ'ם יודען משה זוטש. עס איז באלד ארויסגעשוואומען אויפ'ן אויבערפלאך

### דער גלח סאלאווייצאוו און א גאנצע רייהע רוסישע פויערטעס-קאזאטשקעס

און קינדער פון די דערהרגעטע. די אלע געפינען זיך אונטער'ן אויפזיכט און איינפלוס פונ'ם רוסי-שען קאמיטעט פאר די היימלאזע פון טריאכרעטשיע עס איז אנגעשריבען און דערלאנגט געווארען א פאפיר צום פראקוראר פונ'ם כינעזישען געריכט און דער יוד זוטש איז ארעסטירט געווארען.

חוץ דעם באילארער רויכווארג-הענדלער משה זוטש פיגורירט מעהר קיינער נישט אלס בע[illegible]ריג-טער אין דער גרויסער שחיטה פון טיניכע. מען האט קיינעם נישט אפילו געזוכט, א האלב יאהר ווי דער אומגליקליכער שמאכט אי זאיינצעל-קאמער פון כארבינער געפענגניש ביי שווערע בעדינגונגען. עס וואלט זיך נאך אויך איצט נישט דערשלאגען דאס זיין פראצעס זאל בעטראכט ווערען. נאר אינ'ם ענין האט זיך

### אריינגעמישט דער סאוויעטישער קאנסול פון כארבין

צוויי טעג פאר'ן פראצעס האט דער קאנסול בעזוכט דעם פארזיצער פון כארבינער געריכט און ערקלערט איהם די אונבארמהאלע לאגע. ער האט אנגעוויזען, דאס די גאנצע בעשולדיגונג איז געבויט אויף זאמד און עס איז קיי זגרונד נישטא צו האלטען א מענ-שען אזוי לאנג אונטער אזעלכע שווערע בעדינגונ-גען און חושד זיין אין אזעלכע שווערע פערברע-כענס. דער קאנסול האט אנגעוויזען, דאס די עטליכע פינסטערע או זאנויסענדע פרויען אויף וועמענס רייד עס באזירט זיך אזא שרעקליכע בעשולדיגונג זענען זיך סותר איינע די אנדערע, דאס זיי זענען גוט בעארבייט געווארען און אינספירירט פון די צאריסטען און ווייס-גווארדייער, וועלכע זוכען פער-זענליכע חשבונות געגען משה זוטש.

אויף מארגען נאכ'ן בעזוך פונ'ם קאנסול — איז בעשטימט געווארען דער פראצעס. אויך איז ערלויבט געווארען דעם בעשולדיגטען זיך דורכ-צושרייבען מיט די קרובים, זיך בעקענען מיט'ן בע-שולדיגונגס-מאטעריאל, ארויסרופען א רייה עדות און משתדל זיך פאר דער טורמע אדמיניסטראציע וועגען איבערפיהרען איהם פונ'ם איינצעל-קאמער אינ'ם אלגעמיינעם קאמער.

זוטש גיט אן א גאנצע רייה עדות פון די פער-וואונדעטע בעת דער שחיטה אין טיניכע. איהם פער-טיידיגען דריי פון די בעסטע כארבינער אדוואק-אטען. דער פראצעס ווערט דערוויל אבגעלעגט, זוטש ווערט צוריק אפגעפיהרט אין טורמע אונטער זעהר א שטרענגער וואך. די כארבינער רוסישע עמיגראנטישע צייטונגען שרייבען טענדענציעזע בעריכטען וועגען פראצעס און מיהען זיך צו שאפען א געדיכטע אטמאספערע. (יט"א)

**א. פאניעוזשער.**

---

# אין איין ארט שיינט אויף די זון
## איז אנ'אנדערען איז טיפע נאכט

אין אנ'ארטיקעל אין „נאווי דזיענניק" דער-צעהלט ד"ר סאהן די געשיכטע פון דעם העכסטען ארדען „אלדענער פלאקסהאר" וועלכער איז געווען ביי די האבסבורגער און בורבאנען. דער דאזיגער ארדען איז געווען כמעט איינגערינגעלט אין א מיסטישער הילע און בעקומען איהם האבען גע-קאנט נאר מענשען, וואס האבען געשטאמט פון מי-נימום פערצעהן דורות קאטאליקען. די עסטרייכישע דינאסטיע איז געפאלען, געפאלען איז אויך די דינאסטיע אין שפאניען, דערמיט איז אויך גע-פאלען דער מיסטישער ארדען פון „גאלדענעם פלאקס", דער מחבר פון ארטיקעל שרייבט דע-ריבער:

די רעפובליקאנישע רעגירונג וועט דאך מעהר נישט גליקליך מאכען קיין מענשען דורך בעלוינען אמת'ע פערדינסטען מיט דעם דאזיגען פליטערעל, און דערמיט וועלען ארימע מענשען נישט האבען קיין פליכט אויפצווייזען, אז זיי שטאמען פון אזש 14 קאטוילישע דורות. ווען עפעס אזעלכעס וואלט פאסירט אין פוילען, וואלט מען געזאגט, אז עס איז געפאלען נאך איין צא-רישע גזירה.

און א מאדנע זאך דער דאזיגער פערגלייך רופט ביי מיר ארויס א גאנצע רייה געדאנקען. נאטירליך מעהר טעארעטישע איידער פראקטישע. ווייל אין דער פראקטיק וואלט איך נישט געוואוסט וואוהין זיך צו ווענדען. קודם כל וואלט איך נישט געוואוסט דורך וועמען איך האב זיך צו ווענדען צו עפעס א מאסגעבענדער אינסטאנץ. ווייל דער איינציגער היינטיגער פערמיטלער צווישען אונז און די מאסגעבענדע אינסטאנצען ה' מינצבערג איז שטארק פערנומען מיט צונויפשטעלען די וואהל-רשימה צו דער לאדזער קהלה, אויף זיין ארימען, נאך א מין ארימען קעפעל, ליגט די גאנצע לאסט פון אויסרייניגען דאס יודישע פאלק פון אפי-קורסים און קאמוניסטען. ער וועט זיך דאך נישט פערנעהמען איצט מיט אזעלכע נאריש-קייטען, וועלכע שווימען ארויס מיט דעם פאַ-לען פון גאלדענעם פלאקס. זאל זשע דאס בלייבען בלויז טעאריע. אלזא טעארעטיש וואלט איך זיך גענומען די דרייסטקייט צו פרעגען, אז אויב צו בעקומען דעם ארדען פון גאלדענעם פלאקס דארף מען שוין נישט האבען קיין 14 קאטאליקען, וועט מען אפשר צו בעקומען דעם פאסטען פון א קורירער אין געריכט, אדער א בריפענטרעגער אדער א טראמוויי-קאנדוקטאר נישט דארפען בעווייזען, אז מען איז א קאטאליק.

דער ארדען פון „גאלדענעם פלאקס" און די מאנארכיע פון די בורבאנען האט נישט געקאנט פערבלייבען. די בעוואריענ'יש, מכוח 14 דורות קאטאליקען האט אויך נישט געקאנט בלייבען עק-זיסטירען, פארוואס זשע זאל בלייבען די נארישע און דורכגעפוילטע פעססונג, וואס פערשליסט אויף אלע שלעסער די טויערען פון אלע אמטען אין דער מלוכה און אין דער זעלבסטפערוואלטונג פאר א יוד, וועלכער האט נישט בעקומען קיין צייגניש לכל הפחות פון דער ערשטער קאטאלישער גענע-ראציע? ניין, באמת אין איצטיגען שפאניען וואלט א יוד געקאנט בעקומען דעם ארדען פון „גאלדע-נעם פלאקס," אבער אין דעם היינטיגען פוילען וואלט ער נישט געקאנט ווערען קיין בריפענטרע-גער.

די געשיכטע מאכט טיילמאל שהנע שפאסען.

אין איין ארט שיינט שוין רעכט אויף די זון, אין אנ'אנדערען איז נאך טיפע נאכט.

# שליח פון בירא-בידזשאן
## זוכט האנדווערקער און קוואליפיצירטע ארבייטער אין לעטלאנד

ריגע (יט"א) אהער איז אנגעקומען דער שעף פון דער יודישער קאלאניזאציע אין ביראָ-בידזשאן. ה' ראשקעס. דער ציל פון זיין וויזיט איז [illegible] אויפצונעמען די בעסטע פון די יודישע האנדווערקער און קוואליפיצירטע ארבייטער, וואס ווינשען זיך בעזעצען אין בירא-בידזשאן. פון לעטלאנד פאהרט אפ ה' ראשקעס מיט דער זעלבער שליחות קיין ליטע. (יט"א)

# די שפראכען-פראגע אין פראנקרייך

## (א בריף פון פאריז)

…איך דער יונגער יודישער ישוב אין פראנק… האט שוין זיין אייגענם שפראכען-פראגע, און …ראגע בעשטעהט נישט אין דעם אידעאלאגי… קאמף צווישען העברעאיש און יודיש, נאר …איבערהאפטע זוכעניש נאך א וועלכער נישט …געמיינזאמער שפראך, אין וועלכער עס וואל… …זיך געקענט צונויפגיידען די אלע פערשידענע …ונטע שפראכליכע עלעמענטען, פון וועלכע …געשטייט די יודישע בעפעלקערונג אין …קרייך.

…דער שפראכליכער בילד פון דעם יודישען … איז דא באמת א זייער פערשידענארטיגער. …טס-פראנצויזישע" יודען, די תושבים, זענען …ענצען אסימילירט און, ווי יעדער אנשטענדי… …פראנצויז, ריידען און פערשטייען זיי נישט …אין שפראך, א חוץ פראנצויזיש. דער צווייטער …ר-עלעמענט פון דער תושב'דיגער יודישער …עלקערונג די עלזאסער יודען, זענען אינ'ם …אכליכען זין דייטשען: זייער אומגאנגס-שפראך …דייטש, — הגם זיי פערשטייען אויך פראנצוי… … אין דאן קומט דער אימיגרירטער ישוב, וועל… …סטעלט מיט זיך פאר אינ'ם שפראכליכען זין …אמת'ן מגדל-בבל. חוץ יודיש, וואס איז, אזוי …זאגען, די הערשענדע שפראך פון דעם רוב … און רוב בנין פון די איינגעוואנדערטע יודען, …ס מען אין דער „יודישער קאלאניע" נישט …טנער ווי נאך 5 שפראכען. די צאהלרייכע …געוואנדערטע רוסיש-יודישע אינטעליגענץ רעדט …שען זיך גאר כמעט אויסשליסליך רוסיש. די …יטע ספרדישע קאלאניע פון די לעוואנטינער …ן בענוצט הויפטזעכליך די שפאניאלישע שפראך. …פוילישע יודען רעדען אין זייער סביבה זייער …ך פויליש. די בעדייטענדע גרופע פון אונגאריש… …ישע אימיגראנטען, רעדט כמעט אויסשליסליך …נאריש. און די וואקסענדע ארץ-ישראל'דיגע …אניע אין פאריז האלט זיך שטרענג ביי דער …רעאישער שפראך.

…יאהרען-לאנג, — ווי לאנג די אלע פערשידע… …עלעמענטען פון דעם יודישען ישוב אין פראנק… … האבען געלעבט פולשטענדיג איזאלירט איינער … אנדערען, ביז עס איז נישט געווען קיין אל… …יין יודישער געזעלשאפטליכער לעבען, — הא… … די אלע פערשידענע שפראכליכע גרופען — …יסטירט פאראלעל איינער מיט דער אנדערער, … קיין שפראכען-פראבלעם אינ'ם נאציאנאל… …עלשאפטליכען זין איז נישט ענטשטאנען. איצט … הויבט זיך דער יודישער ישוב אין פראנק… … אן צו קאנסאלידירען, צו שאפען געמיינזאמע …סטיטוציעס צו פיהרען עפעס א קאלעקטיווען …בען. און אין צוזאמענהאנג דערמיט, ענטשטייט …אווערע פראבלעם, וואס ווערט געשטעלט נישט …ין פארטיי-טעארעטיקער אדער שפראכען-פאנא… …קער, נאר דורכ'ן אומ'ברחמנות'דיגען גאנג פון …געשעהענישען.

— וואס פאר א שפראך מוז און קען ווערען …געמיינזאמע שפראך פון דער יודישער געזעל… …אפטליכקייט אין פראנקרייך?

…היינט צו טאג איז די דאזיגע פראגע אפשר נאך נישט אזוי שארף. א יודישע געזעלשאפטליכ… …קייט אין דעם אמת'ען זין פונ'ם ווארט עקזיסטירט דערווייל נאר צווישען די איינגעוואנדערטע יודען. זיי האבען געשאפען פאר זיך א צענטראלע ארגאניזאציע, וועלכע פעראייניגט כמעט אלע יודישע קולטורעלע, עקאנאמישע און לאנדסמאנשאפטליכע פעראיינען אין פאריז.

פאר די דאזיגע עלעמענטען איז דערווייל די געמיינזאמע אומגאנגס-שפראך — יודיש. אבער שוין איצט הויבען זיך אן אויף דעם שפראך-געביט געוויסע קאנפליקטען. עס זענען שוין פערהאן געוויסע יונגע עלעמענטען, וועלכע זענען אויסגעוואקסען און האבען בעקומען זייער דערציהונג אין פראנקרייך און פאר וועלכע יודיש איז א פרעמדע שפראך. איינינע פון זיי קענען נישט יודיש, און אנדערע ווילען די שפראך איבערהויפט קיינמאל אין לעבען נישט קענען. צווישען דעם יונגען דור זענען שוין פערהאן פאטריאטען פון פראנצויזיש, וועלכע האלטען, אז עס איז נישט דערלויבט, די הערשענדיגע שפראך אין דער פעדעראציע זאל זיין נישט פראנצויזיש. עס האט זיך שוין אין א געוויסער מאס אנגעהויבען א פארטיזאנער „שפראכען-קאמף". די „אפענסיווע" ווערט געפיהרט פון די אנהענגער פון פראנצויזיש. די פאטריאטען פון יודיש פערטיידיגען זיך מיט ארגומענטען פון פרינציפיעלען און פון פראקטישען מין. פרינציפיעל, דערקלערען זיי, איז נישט דערלויבט, אז די נייאנגעקומענע יודען זאלען זיך שפראכליך איינגאנצען אסימילירען און זאלען פערלאזען זייער מוטער-שפראך, די שפראך פון דער מאדערנער יודישער קולטור. פראקטיש איז שעדליך צו שטעלען יודיש אויף א מדרגה פון א צווייטראנגיגער שפראך, ווייל דאס וועט אפשטויסען פון דער פעדעראציע יענע הונדערטער און טויזענטער יודען, וועלכע קענען נישט ריידען קיין פראנצויזיש און פאר וועלכע די איינציגע מעגליכקייט זיך אקטיוו צו בעטייליגען אין דעם יודישען געזעלשאפטליכען לעבען איז פערבונדען מיט דער יודישער אומגאנגס-שפראך.

דער דאזיגער ויכוח ווערט געפיהרט שוין אין משך פון א היפשער צייט. דערווייל איבערוויגט נאך די יודישע שפראך. די ניי-געוועהלטע פיהרער פון דער פעדעראציע, בראש מיט'ן בעקאנטען יודישען כלל-טוער, י. עפרויקין זענען אלטע און טרייע פריינד פון יודיש און ווילען זעלבסטפערשטענדליך סיסטעמאטיש און ענערגיש בעקעמפען יעדען פרוב צו פערוואנדלען די פעדעראציע און די יודישע ארגאניזאציעס אין אנ'אינסטרומענט פון שפראכליכער אסימילאציע. זיי האבען בדעה, להיפך, צו פערשטארקען די יודישע קולטורעלע טעטיגקייט און צו מאכען פון דער פעדעראציע א לעבעדיגען צענטער פון יודישער קולטור, אבער די אביעקטיווע ענטוויקלונג וועט זיי מן הסתם צווינגען געגען זייער ווילען, ארייצוטראגען געוויסע שנויים אין זייער נאציאנאל-קולטורעלער פראגראם.

דער פראצעס פון דערנעהנטערונג און געגענזייטיגער אסימילאציע צווישען די פערשידענע עלעמענטען פון דעם יודישען ישוב אין פראנקרייך פערשטארקט זיך. דערווייל פעראייניגט די פעדעראציע פון די יודישע ארגאניזאציעס כמעט אויסשליסליך מזרח-אייראפעאישע יודען, פאר וועלכע יודיש איז די געמיינזאמע שפראך. עס בעווייזען זיך אבער שוין סמנים פון א וואקסענדיגען אינטערעס צו דער פעדעראציע אויך מצד די צאהלרייכע שפאניאלישע יודען אין פראנקרייך. זיי זוכען אנ'אנשלוס צו דער פעדעראציע און וואלטען מן הסתם גאנץ גערן קאלעקטיוו אריינגעטראטען אין איהר, אבער פאר די דאזיגע שפאניאלישע יודען איז יודיש א פרעמדע שפראך, וועלכע זיי הויבען נישט אן צו פערשטעהן. וויל מען זיי געווינען, מוז מען זיך אפזאגען פון יודיש ריידען אויף פערזאמלונגען, אויף זיצונגען, אויף רעפעראטען. מען מוז זיך דאן אייניגען אויף פראנצויזיש. די דאזיגע פראגע וועט זיך בלי שום ספק שוין אין דער נאהענטסטער צייט שטעלען פאר די פיהרער פון דער פעדעראציע. און קיין אנדער ברירה וועלען זיי נישט האבען; זיי וועלען זיין געצוואונגען צו מאכען די פראנצויזישע שפראך פאר דער אפיציעלער און הערשענדיגער אין דער פעדעראציע, זיי וועלען דאס מוזען טון גראד פונ'ם נאציאנאל-יודישען שטאנדפונקט, כדי צו פעראייניגען די פערשידענע עלעמענטען פון דעם נייעם יודישען ישוב אין פראנקרייך.

זיי וועלען דאס מוזען טון אויך צוליב אנ'אנדערע סיבה. דער תהום צווישען די „אלטע" פראנצויזישע יודען און די נייע עמיגראנטען מוז פארשאטען ווערען. עס בעווייזען זיך אלץ מעהר סמנים פון א געגענזייטיגער פערשטענדניש און פון גרייטקייט צו געפינען א געמיינזאמען באדען פאר אנ'אלגעמיין יודישער ארבייט. די פראנצויזישע יודען וואלטען גערן געקומען צו די פערזאמלונגען וואס עס ארדענט איין די פעדעראציע, וואלטען גערן געשאפען געוויסע געמיינזאמע אינסטיטוציעס; עס איז אבער קלאר, אז די הערשענדיגע שפראך אין אזעלכע אינסטיטוציעס און ביי אזעלכע פערזאמלונגען מוז זיין די פראנצויזישע. דאס לעבען צווינגט דעם יודישען געזעלשאפטליכען לעבען אין פראנקרייך צו געהן אויפ'ן וועג פון שפראכליכער אסימילאציע.

דאס בעדייט זעלבסטפערשטענדליך נישט, אז יודיש, וועט אינגאנצען פערשווינדען ווי אנ'אומגאנגס-שפראך פון דעם יודישען ישוב אין פראנקרייך אדער אז אויף יודישע פערזאמלונגען וועט נישט קענען קלינגען די יודישע שפראך.

י. שעכטמאן.
(איטא)


מעטאל-בעארבייטונגען
אויטאגענישע שווייסונגען
שלאסעריי-ארבייטען.
מאשינען-טיילען
פיהרט אויס ביליג
J. REDER, Łódź
קאנסטאנטינער 11/13
(רוג זאכאדניא)



יודיש טעאטער אין „פילהארמאניע", נארוטאוויטשא 20
לייט ונ: א. בעזמאן.
לעצטע גאסטשפילען פון די ארטיסטען
פראניע ווינטער און שלמה קוטנער
היינט, זונטאג, דעם 26-טען אפריל 9 א זייגער אין אווענד
גראנדיעזע פרעמיערע! צום 1-מאל אין לאדז! גראנדיעזע פרעמיערע
20 נומערן געזאנג / די בעסטע פיעסע פון די אמעריקאנער טעאטערן, מים געזאנג שיינע אריגינעלע טענץ / קאמישע סיטואציעס
„די דארפישע ליבע"
אין 3 אקטען מיט געזאנג אין טענץ פון יוליוס אדלער.
כאר-געזאנגען / דועטען / קווארטעטען / ראמאנסען / אנסאמבלען / קופלעטען
אווענד-רעזשי: ק. גוטמאן. עוואלוציעס און רעזשי: ש. קוטנער. דיריגענט: ל. זעלמאן
מארגען, מאנטאג, דעם 27-טען אפריל, 9 א זייגער אין אווענד
דאס לעצטע מאל — דער שטארק-אויסגענומענער שלאגער
צו פאפולערע פרייזען פון 80 גר. ביז 2.50 זל.
די פערסישע כלה
אין 3 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון כ. ברוידא
אין די פארשטעלונגען בעטייליגען זיך: פרויען: פ. ווינטער, ל. ראזענבערג, ר. לובארטאוו-סקא, ב. סיבירצעווא, ג. וויינשטאק. מענער: ש. קוטנער, מיכל טרילינג, יעקב גרינשפאן, ד. האמבורגער, נ. רייכענבערג, ש. בליאכער, א. בלאט, ק. גוטמאן א. א.


# דער „פוילישער שטערן" (16

## סענסאציאנעלער ראמאן פון דעם וועלט-קריג

דאס מיידעל האט איהם אויפגענומען אין דעם …סאלאנדעל, פון איהרע פריינד, וואס האבען זי …אויפגענומען נאך דעם טראגישען טויט פון איהר …מאטער.

…זי איז געווען אנגעטון אין א פראסט וואלען …מיידעל, און די טויטע בלאסקייט פון איהר פנים …האט עדות געזאגט וועגן דעם שווערען קלאפ, וואס …זי האט בעקומען.

…זי האט זיך אבער געהאלטען רוהיג, און …איך פולשטענדיג בעהערשט.

— ביטע, נישט רעדט מיט מיר וועגען דעם, …וואס עס איז פארגעקומען, — האט זי געבעטען …הארין — מיר איז עס זעהר שווער וועגען דעם …צו רעדען….

…זי האט איהם געבעטען זיצען, און א זאג גע… …טאן מיט א טרויעריגען שמייכעל:

— איהר דארפט נישט זיין צורודערט… אויב …דער קאמענדאנט האט אייך געהייסען פאהרען קיין …פראנקרייך און ווארטען אויף אינסטרוקציעס, קאנט …איהר זיין זיכער, אז איהר וועט זיי שוין בעקומען …אנקט צו דער ריכטיגער צייט. ער האנדעלט שטענ… …דיג אזוי. איך קאן זיך אויסווייזען, אז ער האט …א שטארק ליב געהיימנישען — דאס איז אבער …נישט אזוי, ווי ס'דאכט זיך. ער שענקט פשוט נישט …קיינעם בישט זיין אבסאלוטען צוטרוי, און אויך …איך אונז גלויבט ער נישט אינגאנצען….

— דאס איז נישט גוט!

— …אבער איך מיין, אז דאס איז נאר א פאר זיכטס-מיטעל. ער האט נישט ליב צו ריזיקירען… איך בין זיכער, אז ער האט אייך גארנישט נישט געזאגט, ביז איהר האט נישט אנגענומען זיין פאר-שלאג, אבער גלייכצייטיג ווייס איך, אז דאס אלץ, וואס עס איז נאר נויטיג געווען איז בעצייטענס געווארען איבערגעטראכט און צוגעגרייט.

— ווי-אזוי האט ער געקאנט צוגרייטען? מיט א שעה צוריק האט ער דאך אליין נישט געוואוסט, צי וועל איך אננעהמען דעם פארשלאג?

מערי האט א שמייכעל געטון:

— דער קאמענדאנט האט מיך אויסגעלערנט צו אורטיילען מענשען לויט'ן ערשטען בליק… ווען איך וואלט געווען אויף זיין ארט, וואלט איך אויך נישט געצווייפעלט, אז איהר וועט אננעהמען זיין פראפאזיציע.

דאס מיידעל האט גערעדט מיט אזא אויפריכ-טיגקייט, אז איהרע רייד האבען בשום אופן נישט געקאנט אויסגעטייטשט ווערען, ווי חניפה.

און דאך איז האר ירויט געווארען ביז די ווארצלען פון ד יהאר.

בעמערקענדיג דאס, האט מערי שנעל צוגע-געבען:

— מיינט נישט, אז איך מאך אייך קאמפלימענ-טען, אבער מיר דוכט זיך, אז איהר געהערט צו דעם מין מענשען, וואס איך קאן… און איך בין איבערצייגט, אז אנ'ענטשלאסענער מענש וועט זיך קיינמאל נישט אפזאגען פון אזא אויפטראג, און דערפיהרען איהם ביז'ן סוף, ווי געפעהרליך ער זאל נישט זיין!

ביי די דאזיגע ווערטער האט זיך הארי נאך מעהר פערוויטעלט, און זיך צוגעאיילט צו ענדערען דאס טעמא פון געשפרעך:

— אויב עס קומט אונז איצט אויס צוזאמען צו ארבייטען, טא צי געפינט איהר נישט איין, אז אונזער נעכטיגע צוזאמענטרעפעניש איז געווען א מערקווירדיגער אויסטערלישער צופאל?

— דא איז נישט בלויז צופאל? — האט מערי געגענטפערט, א טרייסעל-טוענדיג מיט איהרע פערעכ-טיגע קאשטאנען-האר — מיט צוויי טעג צוריק האב איך קיין אהנונג נשיט געהאט, אז איהר עק-זיסטירט אויף דער וועלט… דערנאך האט מיר דער קאמענדאנט געהייסען ארויסשיקען א דעפעשע איי ער בריגאדע-גענעראל מיט דער ביטע ארויסצו-שיקען אייך קיין לאנדאן…. בעכטען האט ער מיר געזאגט, אז מיר וועלען צוזאמען ארבייטען, און מיט עטליכע שעה שפעטער האב איך געטראפען אינ'ם גארדעראב פון נור-על-דין….

זי איז פלוצים ענטשוויגען געווארען, און אין איהרע גרויסע גרויע אויגען האט זיך אויסגע-דריקט אימה.

זי איז אויפגעשפרונגען און צוגעלאפען צום טישעל, אויף וועלכען עס איז געלעגען איהר האנד בייטעל.

הארי האט מיט פערוואונדערונג דערזעהען, ווי זי האט ארויסגעווארפען אויפ'ן טיש אלץ פון בייטעל, און די אלע קלייניגקייטען שנעל איבער-געקוקט.

אין א מינוט שפעטער האט זי זיך אויסגע-גלייכט, און געווענדעט צום אפיציר איהר רויט-געווארענעם אויפגערעגטען פנים.

איהר שטים האט געציטערט:

— פערפאלען געווארען!..

— איהר האט עפעס פערלוירען? — האט הארי אומרוהיג א פרעג געטון.

— ווי אזוי האב איך אין דעם געקאנט פער-געסען? — האט דאס מיידעל ארויסגעמורמעלט — ווי אזוי האט עס מיר געקאנט ארויס פון זינען?.. צוועלף שעה זענען פערלוירען געגאנגען, און דאס… דאס דערקלערט דאך אלץ!.. וואס וועט טראכטען וועגען מיר דער קאמענדאנט?

זי איז אנידערגעפאלען אויף דער סאפע, ארומגעכאפט דעם קאפ מיט די הענד, און זיך פלוצים פונאנדערגעוויינט.

הארי האט זיך דערנעהנטערט צו איהר און ווייך א זאג געטון:

— וויינט נישט… איהר האט ביז איצט בעוויזען, אז איהר קאנט אריבערטראגען טיפען צער!.. מ'דארף נישט פערצווייפלען!

דאס מיידעל האט נישט אויפגעהערט צו וויי-נען, פונקט ווי זי וואלט אינגאנצען אויסגעמיטען זיינע פריינדליכע טרייסט-ווערטער.

— אפשר… אפשר זאל איך בעסער אוועקגייען?

— האט הארי א פרעג געטון — איהר ווילט, וועל איך א רוף טון עמיצען פון אייערע פריינד?.. אדער וועט בעסער זיין, אז איהר זאלט א ווייל איבערבלייבען אליין מיט זיך?

מערי האט אויפגעהויבען אויף איהם איהרע פערוויינטע אויגען.

אויף די לאנגע ברעמען איהרע האבען געגלאנצט טרעהרען:

— ניין! ניין! גייט נישט אוועק!.. איך דארף אייער הילף… די זאך איז א סך גרויזאמער, ווי איך האב זי זיך פארגעשטעלט… אך, ארימער פאפא!.. ארימער פאטער מיינער!

זי האט פערדעקט איהר פנים מיט ביידע הענד.

הארי איז געשטאנען לעם איהר, און נישט געוואוסט, וואס ער זאל אנהויבען צו טון.

איז א ווילע שפעטער האט זי זיך אויסגעווישט די אויגען און אויפגעשטאנען.

— מען, מוז תיכף פאהרען צום קאמענדאנט! ס'איז זעהר דרינגענד… ביטע, קליגגט אן נאך דער דינסט-מיידעל, און הייסט רופען א טאקסובקע!

(פארטזעצונג קומט).

# קאַמף פאַר יודישער גלייכבערעכטיגונג אין פראַנקרייך

## מיראַבאַ און דער גלח גרעגואַר

גראַף מיראַבאַ און גלח גרעגואַר, האָבען נישט ווייניג מיטגעווירקט צו דער פולקאָמענער בעפרייאונג פון די יודען אין פראַנקרייך. גראַף מיראַבאַ איז געווען אַ מענש מיט אַ ליכטיגען מוח און אַן׳איידעלען גייסט, וועלכער האָט זיך שטענדיג אָנגענומען די קריוודע פון די אונטערדריקטע און האָט עקשנות׳דיג געקעמפט פאַר יושר און גערעכטיגקייט. דאָס שיקזאַל האָט געוואָלט, אַז דער איידעלער גראַף מיראַבאַ זאָל אויספיהרען אַ גרויסע היסטאָרישע שליחות און ווערען איינער פון די גואלי ישראל. דער פראַנצויזישער קעניג האָט דעם גראַף מיראַבאַ אָנפערטרויט אַ וויכטיגע דיפּלאָמאַטישע מיסיע און געשיקט איהם אַלס אָפיציעלען שליח פון פראַנקרייך קיין דייטשלאַנד. מיראַבאַ איז אָנגעקומען קיין בערלין פונקט נאָך דעם טויט פונ׳ם פילאָזאָף משה מענדעלסאָן. די דייטשע הויפּט־שטאָט איז נאָך געלעגען אין טיפען טרויער נאָכ׳ן גרויסען דענקער, און אומעטום, אין די בעסטע און פאָרנעהמסטע קרייזען פון דער בערלינער העכערער געזעלשאַפט, וואו גראַף מיראַבאַ האָט פערקעהרט, האָט ער געהערט ווי מען בעוויינט און מען טרויערט אויף דעם פערלוסט פונ׳ם גרויסען חכם און איידעלען מענשען פון דעסוי.

זייענדיג אין בערלין האָט מיראַבאַ זיך שטאַרק בעפריינדעט מיט מענדעלסאָנס חבר, דעם געלעהרטען דאָהם, וועלכער איז אויך געווען דער ערשטער מליץ יושר פאַר יודען. מיראַבאַ איז בעגייסטערט און דורכגעדרונגען געוואָרען מיט די אידעען פון מענדעלסאָן און פון דאָהם און האָט אַ פנים בעשלאָסען צו פעריכטען די עוולה, וואָס פראַנקרייך האָט אין יענער צייט געטון בנוגע די יודען.

אַז גראַף מיראַבאַ איז צוריקגעקומען קיין פּאַריז, האָט ער אָנגעשריבען אַ בעגייסטערט בוך וועגען מענדעלסאָן און זיינע אידעען, אין וועלכען ער האָט מייסטערהאַפט געשילדערט דעם כאַראַקטער און דעם גייסט פון גרויסען יודישען פילאָזאָף. דאָס דאָזיגע בוך פון מיראַבאַ האָט געהאַט אַ גרויסען ערפאָלג און איז פערשפרייט געוואָרען כמעט איבער גאַנץ פראַנקרייך, מאַכענדיג פּאָפּולער דעם נאָמען און די געדאַנקען פון משה מענדעלסאָן. אין דעם דערמאָהנטען בוך פון מיראַבאַ זענען, צווישען אַנדערען, געווען עטליכע זעהר וויכטיגע שטעלען, וואָס האָבען אַריינגעטראָגען פסך אין פסיכיק פון פראַנצויזישען פאָלק און האָבען צונישט געמאַכט די בעשולדיגונגען געגען יודען פון די שונאי ישראל פון יענער צייט. אַזוי למשל, בעווייזט מיראַבאַ, אַז די דורות לאַנגע רדיפות און צרות האָבען די יודען פערפינסטערט און פערביטערט, פערקריפּעלט טיילווייז זייער פסיכיק און געשאַפען ביי זיי שלעכטע מידות. אָבער די נאַטור פון יודען איז קערענדיג געזונד, גוט און שעפעריש. גיט די יודען רעכט און פרייהייט — שרייט אויס מיראַבאַ — און זיי וועלען זיין גוטע און נוצליכע בירגער!"

מיראַבאַ איז אויך געווען אַ גרויסער פערעהרער פון תורת משה און האָט פיינד געהאַט די וויצען, וואָס וואָלטער האָט געמאַכט איבער די הייליגע ספרים.

עס איז קיין וואונדער נישט, וואָס מיראַבאַס הומאַניטאַרע אידעען זענען שנעל פערשפרייט געוואָרען איבער גאַנץ פראַנקרייך און האָבען אומעטום געפונען אַ גרויסען באָדען: מיראַבאַ איז געווען איינע פון די בעריהמטעסטע און אָנגעזעהענסטע פערזענליכקייטען אין פראַנקרייך, צו וועלכען דאָס פאָלק האָט געהאַט דעם פולסטען צוטרוי. אויסער דעם זענען טאַקע מיראַבאַס שטרעבונגען און לאָזונגען געקומען צו דער רעכטער און ריכטיגער צייט. דער וועה־געשריי פון די עלזאַסער יודען, וואָס האָבען געליטען פון זייערע קריסטליכע שכנים האָט זיך שטאַרק פערשפרייט. פון דער אַנדערער זייט ווידער האָבען זיך די קריסטען עפענטליך געקלאָגט, אַז די יודען מאַכען זיי אָרים. אין מעץ איז ערשינען אַ שפּאָגעל נייע אַנטיסעמיטיש בוך, אין וועלכען עס זענען איבערגע׳חזר׳ט געוואָרען אויף פערשידענע אופנים די אַלע אַלטע שקרים אויף יודען לויט׳ן נוסח פון די בעקאַנטע „יודען־קענער"...

אַ יונגער יודישער געלעהרטער מיט׳ן נאָמען ישעי׳ בעער בינג האָט אַפילו געפּרובט זיך ענטקעגענשטעלען דער דאָזיגער כוואַליע פון שמוץ און האָס און האָט פערפאַסט אַ געגענשריפט געגען דערמאָהנטען אַנטיסעמיטישען בוך, אָבער קיין גרויסע ווירקונג האָט ער נישט געהאַט. דאָס פאָלק איז געווען אויפגערעגט און אויפגעהעצט. דער פועל יוצא פון אַט די אַלע ביכער און שריפטען איז פון דער גאַנצער עפענטליכער פּאָלעמיק איז געווען, אַז די יודען־פראַגע איז געוואָרען אין פראַנקרייך אַן׳אַקטועל ברענענד פּראָבלעם, מיט וועלכען עס האָבען זיך פערנומען געלעהרטע, און איבער וועלכען עס האָבען מפלפל געווען דענקער און שריפטשטעלער. עס האָט דעמאָלט געהערשט אין פראַנקרייך אַ מין „השכלה ־ פסיכאָז", מען האָט דעמאָלט געמיינט, אַז אין דער וויסענשאַפט שטעקט אַ רפואה פאַר אַלע מענשליכע און געזעלשאַפטליכע חולאת׳ן, האָט מען אָנגעהויבען זיך גריבלען, וואָס אַ שטייגער וועט זאָגען די ריינע וויסענשאַפט וועגען דער יודען־פראַגע.

עס איז געקומען אַזוי ווייט, אַז די קעניגליכע אַקאַדעמיע פאַר קונסט און וויסענשאַפט אין מעץ האָט בעשלאָסען דורכצופיהרען אַ מין וויסענשאַפטליכע אַנקעטע און האָט בעשטימט אַ פּרייז פאַר די בעסטע שריפט, וואָס וועט געבען אַן׳ענטפער אויף דער פאָלגענדער פראַגע: „צי איז פאַרהאַן אַ מיטעל צו מאַכען די יודען פאַר גליקליכע און נוצליכע בירגער פון פראַנקרייך?"

דער קאָנקורס פון דער מעצער אַקאַדעמיע האָט געהאַט ערפאָלג. עס זענען אָנגעקומען אַלס תשובות אויף דער אויבענדערמאָהנטער אַנקעטע אַזש דריי אַרבייטען אין דער פאָרם פון ביכער, און דער אינהאַלט פון אַלע דריי ביכער איז אויסגעפאַלען זעהר גינסטיג פאַר יודען. די מחברים פון צוויי ביכער זענען געווען קריסטען און דאָס דריטע בוך האָט אָנגעשריבען אַ יוד. די קעניגליכע אַקאַדעמיע אין מעץ האָט אַלע דריי ביכער פּרעמירט — אַ בעווייז, אַז אַלע דריי אַרבייטען זענען אָנגעשריבען געוואָרען מיט זאַך־קענטעניש און געוויסענהאַפט. די ערשטע אַרבייט האָט אָנגעשריבען דער גלח גרעגואַר; די דאָזיגע אַרבייט האָט געמאַכט דעם גרעסטען רושם און האָט געהאַט די גרעסטע ווירקונג, הגם זי איז וויסענשאַפטליך געווען די שוואַכסטע. דער גלח גרעגואַר איז געווען אַ זעלטען־איידעלער מענש. מיט זיין גאַנץ פרום האַרץ האָט ער געגלויבט, אַז אַלע מענשען זענען פון דער נאַטור גוט און נאָבעל. און ער האָט דערום ליב געהאַט אַלע מענשען, וועלכע זענען בעשעפעניש פון ליבען גאָט.

וועגען גלח גרעגואַר האָט מען שפּעטער געזאָגט: „ער האָט די רעוואָלוציע געמאַכט קריסטליך". ער האָט אויך די גאַנצע היסטאָריע געוואָלט מאַכען קריסטליך, וואָרום פאַר איהם איז געווען זיין אמונה אַ קוואַל פון ליבע און גוטסקייט, זיין גאַנץ בוך איז פול מיט רחמנות און פול מיט ליבע צו די אומגליקליכע יודען. ער וויינט איבער די יודישע צרות און פערגיסט טרעהרען איבער דעם פּיין און שמאַך, וואָס די יודען האָבען אַזוי לאַנג דורכגעטראָגען. ווי אַ ברודער בעט ער פאַר זיי, מען זאָל מאַכען אַ סוף צו זייערע צרות און זיי בעהאַנדלען ווי מענשען. גלח גרעגואַר איז געווען אַן׳איידעלער מענש מיט אַ קריסטאַל ריינעם האַרץ און שטראַהלענדען מוח און הגם מען האָט געפונען אין זיין בוך גרויסע אונפּינקטליכקייטען און אַפילו שטאַרקע חסרונות, האָט עס אָבער אַלס גאַנצעס, בעזונדערס די שפּראַך פון בוך, געמאַכט אַן׳אונפערגעסליכען רושם. „דברים היוצאים מן הלב — נכנסים אל הלב", מעהר צו ווייניגער וויסענשאַפטליך, אָבער די זויבערע, אויפריכטיגע, מענשליכע שפּראַך, וועלכע איז אַרויס פון גרעגואַר׳ס האַרץ האָט אַפּעלירט צו די הערצער פון די מעצער אַקאַדעמיקער און איז דערנאָך אַריינגעדרונגען אין דעם האַרץ פון דער גאַנצער פראַנצויזישער נאַציע.

**א בעלגיער.**

# פאַר וואָס גראַז איז גרין

## וויסענשאַפטליכע נאָטיץ

דער ליבער פריהלינג הויבט זיך אָן און וועלדער און פעלדער בעדעקען זיך מיט גרינע פלאַנצען. אָבער פאַרוואָס זענען די פלאַנצען גרין?

פלאַנצען זענען פאַרהאַן פערשידענע, און דער אונטערשיד צווישען איין פלאַנץ און אַ צווייטער קען זיין אַזוי גרויס, ווי צווישען אַ קאַץ און אַ טשערעפּאַכע, אָדער צווישען אַ קאַנאַריקעל און אַ בער; אָבער גרין זענען זיי אַלע, פאַרוואָס?

איז די מעשה דאָ אַזאַ:

פלאַנצען, פּונקט ווי לעבעדיגע בעשעפענישען ווערען געבוירען, וואַקסען, מעהרען זיך און שטאַרבען, כדי זיי זאָלען קענען וואַקסען — מוזען זיי זיך שפּייזען. און דאָ קומט דער הויפּט־אונטערשיד צווישען פלאַנצען און לעבעדיגע בעשעפענישען: לעבעדיגע בעשעפענישען קענען זיך שפּייזען נאָר מיט פערטיגע שפּייזען; און פלאַנצונגען פּראָדוצירען זייער אייגענע שפּייז.

אַזוי ווי די קערפּערס אי פון די לעבעדיגע בעשעפענישען, אי פון פלאַנצען בעשטעהען הויפּטזעכליך פון קויהלען־שטאָף, זויער ־ שטאָף, שטיקשטאָף און וואַסער־שטאָף, — האָט מען דאָך געקענט נעהמען אָט די כעמישע עלעמענטען און געבען עס צו די חיות און פלאַנצען, און זאָלען זיי זיך מיט דעם שפּייזען און נעהרען. ווייזט זיך אָבער אַרויס, אַז ניין.

לעבעדיגע בעשעפענישען קענען נישט נעהמען אָט די כעמישע עלעמענטען רויהערהייט און זיך שפּייזען דערמיט. זיי מוזען אָט די עלעמענטען קריגען אין פאָרם פון פערטיגען קראָכמאַל, און פעטס, מיט פלאַנצען אָבער איז שוין אַנדערע דיבורים: זיי נעהמען טאַקע אָט די דאָזיגע עלעמענטען רויהערהייט טיילווייז פון דער ערד און טיילווייז פון דער לופט, און אַליין פּראָדוצירען זיי פון אָט די עלעמענטען דעם נויטיגען קראָכמאַל און פעטס, מיט וועלכע זיי שפּייזען זיך.

מיט דער אַרבייט פון פּראָדוצירען די נויטיגע שפּייזען פון די רויהע עלעמענטען בעשעפטיגט זיך נישט די גאַנצע פלאַנץ, נאָר אַזעלכע קליינינקע קערפּערלעך, וואָס געפונען זיך אין די צעלען פון די פלאַנצען און וועלכע רופען זיך קלאָראָפּלאַסטען.

איהר קענט זיך פאָרשטעלען ווי קליין די קלאָראָפּלאַסטען זענען, אַז אַ צעל אַליין קען מען זעהן בלויז דורך אַ מיקראָסקאָפּ, און אין איין צעל קענען זיין עטליכע צעהנדליג קלאָראָפּלאַסטען און זיי אַלע צוזאַמען פערנעהמען בלויז אַ קליינעם טייל פון צעל.

אָבער ווי קליין זיי זענען, בעזיצען זיי די מערקווירדיגע אייגענשאַפט, וואָס זיי קענען פּראָדוצירען קראָכמאַל, צוקער און אַנדערע שפּייז־מאַטעריאַלען פון די אויבענדערמאָהנטע רויהע כעמישע עלעמענטען. אָבער וואו זאָלען די קלאַ
פּלאַסטען נעהמען די ענערגיע, וואָס איז נוי
אָט די אַרבייט אויפצוטון?
אין דער נאַטור איז פאַרהאַן אַ געזעץ
דאָרט, וואו עס איז קיין ענערגיע נישטאָ, קען
נישט געטון ווערען און גאָרנישט געשאַפען
רען און אויב די קלאָראָפּלאַסטען ווילען פון ד
כעמישע עלעמענטען בעשאַפען פאַרטיגע שפּ
מוזען זיי פון ערגעץ קריגען די נויטיגע ענע
וואו זאָלען זיי די דאָזיגע ענערגיע קריג
איז דער תירוץ: די קלאָראָפּלאַסטען נעמ
די ענערגיע פון די שטראַהלען פון דער זון. ד
פערשפּרייט פון זיך מאַסען שטראַהלען, און ד
שטראַהלען זענען פון פערשידענע מינים און ע
כע פון זיי טראָגען מיט זיך ענערגיע.
אונז דוכט זיך, אַז די שטראַהלען, וואָס קו
פון דער זון, זענען פון איין מין און
איין קאָליר. אין דער אמת׳ען אָבער פערשפּרייט ד
זון פון זיך זיבען פערשידענע מינים שטראַהל
פון זיבען פערשידענע קאָלירען. און די קאָליר
זענען: רויט, אָראַנזש, געל, גרין, בלוי, טונקל
בלוי און וויאָלעט. דאָס ווערט דערוויזען און
אומצווייפעלהאַפטען אופן מיט דער הילף פון
איינפאַכע אינסטרומענטען און אַפּאַראַטען.
צו אָט די שטראַהלען קענען זיך זאַכען
ציהען אויף פערשידענע אופנים. זיי קענען
אַלע שטראַהלען אָפּוואַרפען צוריק; אָדער
שטראַהלען איינשלינגען אין זיך; אָדער
שטראַהלען איינשלינגען. און אַנדערע אָפּוואַרפ
צוריק. אויב אַ זאַך שטויסט אָפּ פון זיך
שטראַהלען, וועט אָט די זאַך אויסזעהן ה
דער ווייס. אויב אַ זאַך וועט איינשלינגען א
אַלע שטראַהלען, וועט די זאַך אויסזעהן
אָדער שוואַרץ, ווייל דאַן וועלען נישט אָפּשט
קיין שטראַהלען, וואָס זאָלען צורייצען דאָס
שוואַרץ — דאָס איז די אָפּוועזענהייט פון שט
לען. אויב אַ זאַך וועט אַלע שטראַהלען איינש
גען, און די רויטע וועט זי אָפּוואַרפען צוריק,
די זאַך אויסזעהן רויט, ווייל דאַן וועלען
בלויז ד ירויטע שטראַהלען, וואָס וועלען צו
דאָס אויג. אויב די זאַך וועט איינשלינגען
שטראַהלען, איז נאָר ד ירויטע און געלע
אָפּוואַרפען צוריק, וועט די זאַך אויסזעהן אָר
ווייל מישט צוזאַמען רויטען קאָליר מיט
וועט איהר קריגען דעם אָראַנזש־קאָליר א. א. וו.
די פערשידענע שטראַהלען בעזיצען פ
דענע אייגענשאַפטען. עטליכע פון זיי טראָג
זיך וואַרימקייט; אַנדערע טראָגען מיט זיך
טעטיגקייט; נאָך אַנדערע טראָגען מיט זיך
א. אַז. וו.
כדי די קלאָראָפּלאַסטען זאָלען קענען
דוצירען פערטיגע שפּייזען פון די רייהע
עלעמענטען, דאַרפען זיי איינשלינגען אין זיך
שטראַהלען, וואָס טראָגען די ענערגיע, און די
איבריגע שטראַהלען נויטיגען זיי זיך נישט
וואַרפען זיי אָפּ צוריק.
די שטראַהלען, וואָס טראָגען ענערגיע, ז
פריהער פון אַלץ די רויטע שטראַהלען, און
נאָך טיילווייז די אָראַנזש, טיילווייז די
בלויע און טיילווייז די וויאָלעטע. די איב
שטראַהלען — ד יגרינע, די געלע און די בל
דאַרפען זיי נישט, און שטויסען זיי אָפּ צ
אָט די נישט נויטיגע און צוריק געשטויס
שטראַהלען פאַלען אַריין אין אונזערע אויג
עס מאַכט אויף אונז דעם איינדרוק פון אַ
שטימטען קאָליר.
וועלכען קאָליר?
ערשטענס — גרין, און צווייטענס, געל
בלוי, מישט אָבער צוזאַמען געל מיט בלוי ק
איהר ווידער אַ גרינעם קאָליר.
דעריבער זעהען עס אויס די קלאָראָפּלאַ
גרין, ווייל די גרינע שטראַהלען שטויסען זיי
צוריק, און די איבריגע שלינגען זיי איין, צו
זייער ענערגיע, און אַזוי ווי פלאַנצען — ד
זייערע בלעטער און אַלע אַנדערע גרינע טי
זייערע — ענטהאַלטען אין זיך אַזוי פיל קלאָראָפּ
טען, דעריבער זעהען זיי אויס אַזוי גרין. ל.

**ר. איזראעל.**

# אויף זינדיגע וועגען

## 72) סענסאַציאָנעל־ראָמאַנטישער ראָמאַן פון לאָדזער לעבען

די פערשידענסטע געדאַנקען האָבען נישט אָפּגעלאָזען יאַקובען.

— אפשר איז ער טאַקע גאָרנישט בעגאַנגען קיין פערברעכען? אפשר האָבען זיך מענשען נאָר איינגערעדט, אַז אַ ברודער מיט אַ שוועסטער טאָרען נישט צוזאַמענלעבען, פאַרוואָס אייגענטליך?

דעם דאָזיגען געדאַנק האָט ער אָבער נישט געלאָזט רייף ווערען אין זיך. דאָס האָט ער אינסטינקטיוו געפיהלט, אַז דאָס פערברעכען איז גרויס. יאַקוב האָט זיך נאָר קאָנצענטרירט אויף דעם וואָס ער זאָל טון אין דער צוקונפט. אויף איין אויגענבליק האָט זיך איהם אויסגעדוכט, אַז ער האָט געפונען אַ לעזונג. ער וועט צוזאַמען מיט מאַניען וואַנדערן ערגעץ ווייט, ווייט זיך אָפּזאָגען פון דער וועלט, זיך אָפּזאָגען פון אַלץ, כדי זיין חטא זאָל איהם פערגעבען ווערען, אָבער זיין יונגער טעמפּעראַמענט, זיין יונג הייס בלוט האָבען געפאָדערט דאָס זייעריגע „לעבען און הנאה האָבען פון דעם שעהנעם לעבען, דאַן איז איהם איינגעפאַלען דער שרעקליכער געדאַנק וועגען זעלבסטמאָרד.

— זיכער אַזוי, האָט ער זיך געטראַכט, אַוועקגעהן פון דער וועלט און אַלץ וועט זיין אין אָרדנונג.

און מיט מאַניען? וואָס וועט זיין מאַניען. צי מעג ער, איהר איינציגער קרוב אויף דער וועלט, דער איינציגער מענש וואָס קען איהר העלפען, דערלויבען, אַז זי זאָל צוריקקעהרען צו איהר שענדליכען און אומגליקליכען לעבען? ניין, דאָס קען נישט זיין און וועט נישט זיין. טאָ זאָלען אפשר ביידע, ער און מאַניע, צוזאַמען אומקומען...

### קאַפּיטעל 30

### יאַקוב האָט נישט אויסגעהאַלטען

אימיצער האָט לייכט אָנגעקלאַפּט אין טיר. יאַקוב האָט זיך אויפגעכאַפּט פון שטוהל, זיך גלייך געמאַכט זיינע האָר, מאַניע האָט זיך אויסגעווישט די טרעהרען.

— אַריין! — האָט יאַקוב שטיל געזאָגט.

אויף דער שוועל זענען געשטאַנען ראָמאַ מיט׳ן דאָקטאָר סאַפּיר. יאַקוב האָט בעמערקט, אַז ראָמאַ איז געוואָרען נאָך שלאַנקער און בלייכער ווי זי איז געווען, איידער ער איז אַוועק אין טורמע. זי האָט אָבער אויסגעזעהען פיל שעהנער און וואונדערבאַרער. איהרע שוואַרצע אויגען האָבען ווי בריליאַנטען אַרויסגעבליצט פון די הערליכע אויגען־ראַהמען, איהר רעגעלמעסיגע געזיכטס־שטריכען זענען געוואָרען בולטער און פרישער.

— גוט מאָרגען, יאַקוב, גוט מאָרגען מאַניע האָט ראָמאַ געזאָגט אַריינקומענדיג אין שטוב, מילא, אויב איהר האָט נישט געהאַלטען פאַר נויטיג צו קומען מיך מבקר חולה צו זיין, האָט איהר דאָך געדאַרפט קומען מיך מנחם אבל זיין.

יאַקוב האָט ברייט אויפגעעפענט די אויגען, אָבער גאָרנישט געענטפערט.

— דו ענטפערסט גאָרנישט יאַקוב.

איך פערשטעה נישט וואָס איהר רעדט צו מיר.

ראָמאַ האָט זיך איבערגעקוקט מיט׳ן דאָקטאָר סאַפּיר.

— צי איז מעגליך, אַז איהר זאָלט נישט האָבען געוואוסט וועגען דער שווערער קראַנקהייט פון פריילין ראָמאַ גוטמאַן.

— ניין איך האָב דערפון גאָרנישט געוואוסט. ענטשולדיגט מיר פריילין ראָמאַ, און איך האָב געהאַט פעראיבעל אויף אייך וואָס איהר האָט זיך גאָרנישט אינטערעסירט מיט מיין גורל. איבריגענס...

— דו קענסט דרייסט רעדען וואָס דו ווילסט. דו ווייסט דאָך, אַז דאָס איז אונזער פריינד דאָקטאָר סאַפּיר. איצט איז ער דער איינציגער מענש, וועלכער איז אונז געבליבען. דאָקטאָר סאַפּיר ווייסט פון אַלעמען, איך האָב איהם אַלץ דערצעהלט, ער ווייסט וועגען אונזערע פערהעלטנישען, וועגען אַלץ...

יאַקוב האָט אַראָפּגעלאָזען דעם קאָפּ.

— ענטשולדיגט אויב איך וועל אייך פרעגען, איהר האָט דאָ גערעדט וועגען מנחם אבל זיין, וואָס האָט איהר דערמיט געמיינט?

דאָקטאָר סאַפּיר האָט נישט דערלאָזט, אַז ראָמאַ זאָל געבען אַן׳ענטפער און געזאָגט:

— ליידער איז עס אַזוי, דורך דער צייט ווען איהר זענט נישט דאָ געווען, איז אונזער אַלעמענס ליבער סאַמועל גוטמאַן געשטאָרבען.

— וואָס? ווען איז דאָס אַלץ געשעהען, וואָס זענען געווען די סבות דערפון? וואָס פאַראַ קליפה האָט זיך דאָס אַריינגעכאַפּט אין דעם דאָזיגען הויז און ברענגט אַלץ אונטער.

— יאַקוב, איך האָב שוין אַלץ איבערגעקרענקט און איבערגעוועהטיגט, איך בין שוין פולשטענדיג רוהיג, איך וויל שוין בעצאָהלט פונ׳ם לעבען, פאַר
די ליידען וואָס איך האָב אַריבערגעטראָגען, יאַ
און פערשטעהסט בכלל, צי האָסטו דיר אָפּגעגע
אַ חשבון פון דעם וואָס איך האָב איבערגעליט

— ניין, איך ווייס גאָרנישט, איך פערש
גאָרנישט, אַזוי ווי אַ קליין קינד האָב איך
אַרומגעדריעהט אין דעם הויז און נישט געוו
וואָס אַרום מיר טוט זיך.

— זאָלען מיר איצט וועגען די אַלע ז
נישט רעדען, איך בין אַהערגעקומען וועגען
עפּעס אַנדערש, איך בין דיר געקומען גראַט

— איך דאַנק אייך, פריילין גוטמאַן, א
האָט געדאַרפט פערשטעהן, אַז די גערעכטיג
מוז זיגען, אַז דעם אומשולדיגען וועט מען
בעפרייען.

— נישט מיט דעם האָב איך אייך געו
גראַטולירען, נאָר מיט דעם וואָס איהר האָט גע
אייער שוועסטער און מאַניע האָט געפונען
ברודער.

יאַקוב האָט נישט אַרויסגעוויזען קיין
אויסדרוק פון פרייד, פערקעהרט; ער האָט גע
אַ מינע ווי ער וואָלט זיך שטאַרק געוואונד
און געפרעגט.

— פון וואַנען ווייסט איהר דאָס?

— דו ווילסט דען מאַכען אַ סוד דערפון?
האָב גערעכענט, אַז דו ביזט גליקליך, וואָס ע
האָסטו געפונען דיין שוועסטער, איך געדענק
די לאַנגע שעהן וואָס דו האָסט פערברענגט
באַטראַכטען וועגען דיין פערלוירענע שוועסט
דו דאַרפסט דאָך זיין מעהר ווי גליקליך.

ס׳שטימט... איך בין זעהר גליקליך...
בין אונבעגרענצט גליקליך... איך דאַנק אייך, פ
ליין ראָמאַ, וואָס איהר האָט געדענקט אין א

(המשך קומט)

נייער פאלקסבלאט

# דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט




# לאדזער עקספארט קיין רוסלאנד
## האט זעהר קנאפע אויסזיכטען
### א געשפרעך מיט'ן גענעראל-דירעקטאר פון „שייבלער און גראהמאן"

אין א געשפרעך מיט א זשורנאליסט האט דער גענעראל-דירעקטאר פון דער פירמע „שייבלער און גראהמאן" ה' וואצלאוו לאפערט אויף פאלגענדען אופן זיך ארויסגעזאגט וועגען די פערספעקטיווען פון לאדזער טעקסטיל-עקספארט קיין סאוויעט-רוסלאנד.

די סאוויעטען האבען אויפגעהערט צו קויפען מאנופאקטור שוין העכער צוויי יאהר. אין משך פון דער צייט האבען זיי געמאכט גרויסע פארט-שריט אין דער אויפבוי פון זייער טעקסטיל-איג-דוסטריע, וועלכע איז איבעריגענס אויך, פאר דעם קריג געווען א גאנץ גרויסע. מען דארף אויך בישט פערגעסען, אז דער לאדזער טעקסטיל-עקספארט קיין רוסלאנד איז קיינמאל נישט געווען קיין איינ-זייטיגער, אבער דער בילאנס איז פאר לאדז געווען אנ'אקטיווער. די בעציאונג פון עקספארט קיין רוסלאנד אפילו אין א סכום, וואו זאל כאטש ווי ס'איז זיין נאהענט צום פארמלחמה'דיגען, האלט איך פאר אינגאנצען אויסגעשלאסען. אבער פונ-דעסטוועגען קאן מען פאראויסזעהען א געוויסע אויפלעבונג אין דעם עקספארט קיין רוסלאנד און דאס איז דערפאר, ווייל לאדז וועט בעציהען בוימ-וואל פון טורקעסטאן, אנשטאט ווי ביז איצט פון אמעריקע. דער רוסישער בוימוואל איז אין קיין שום הינזיכט נישט ערגער פאר דעם אמעריקאנישען. די סאוויעטען האבען זעהר פונאנדערגעבויט זייערע פלאנטאציעס, אזוי אז זיי בעקומען איצט פון טור-קעסטאן איבער א מיליאן באלען בוימוואל.

וועגען דעם היי-יעהריגען זומער-סעזאן האט זיך דער דירעקטאר ארויסגעזאגט, אז דער סעזאן האט זיך אנגעהויבען נישט שלעכט. דער פערקויף איז פון מיטען מערץ געווען א גאנץ לעבהאפטיגער. די אויפלעבונג באך די יום-טובים האט נישט אנגע-נומען דעם געהעריגען פערנעהם צוליב די קעלטען.

דירעקטאר לאפערט איז איבערצייגט, אז דער סעזאן וועט אדורך גוט, דערצו וועט גורם זיין דאס שטייגען פון די פרייזען אויף תבואה. דאגעגען שלעכט וועט ווירקען אויף דער טעקסטיל-אינ-דוסטריע די רעדוקציע פון די פענסיעס ביי די בעאמטע.

בנוגע דער צוזאנגס-קארטעליזירונג האלט די-רעקטאר לאפערט, אז דאס קאן שטארק בעלאסטען די פראדוצענטען. ער מיינט, אז עס וואלט גלייכער געווען א פריוויליגע פערשטענדיגונג.

# ווארשאווער קרעדיטארען פון דער באנקראטירטער האנדעלס-באנק
## פעראייניגען זיך מיט די לאדזער

פרייטאג אין אוונט איז אין אין לאקאל פון דער צאהן-קליניק אויף פיעטריקאווער 86 פארגע-קומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון די קרעדיטא-רען פון דער האנדעלס-באנק אין לאדז. אויף דער פערזאמלונג האבען זיך די אנטיילנעמער בעקענט מיט'ן נייעם סטאטוט פון דער ליקווידירטער גע-זעלשאפט. צום ערשטען מאל זענען אויף דער פערזאמלונג אנוועזענד געווען פארשטעהער פון די ווארשאווער קרעדיטארען.

מיט עטליכע טעג צוריק איז אין ווארשא פארגעקומען א פערזאמלונג פון די דארטיגע קרע-דיטארען און זיי האבען געגרינדעט א געזעלשאפט. דער פארטרעטער פון דער דאזיגער געזעלשאפט אינזש. גאנשאראווסקי און אנד. זענען עס געקומען צו דער לאדזער פערזאמלונג. די ווארשאווער אר-גאניזירטע קרעדיטארען רעפרעזענטירען 1 מיליאן זל. חובות און די צאהל פון די מיטגלידער האלט זיך אין פערגרעסערען. אויף זייער לעצטער פער-זאמלונג האבען זיי זיך בעשלאסען אנצושליסען צום לאדזער פעראיין און די פרייטאגדיגע פערזאמלונג אין לאדז האט זייער בעשלוס אקצעפטירט.

ס'ווערט איצט ערווארט אויך דער אנשלוס פון אנדערע קרעדיטארען פון פערשידענע שטעט אין פוילען.


דער וועג צום גליק!
לאסעו 1-טע קלאס קויפט יעדער אייגציגער אין דער בעריהמטער קאלעקטור
ס. יאטקא,
פיעטריקאווער 22
פיעטריקאווער 66
פאביאניץ, פל. דאמבר. 3
די הויפט-ליסטע פון דער 5-טער קלאס איז ביי אונז נאכצוזעהען אומזיסט!
מיר צאהלען אויס ואפארט אלערליי געווינסען סטאווקעס!
2519


# א פערברעכערישע האנד האט דערפיהרט
## צו דער שרעקליכער באהן-קאטאסטראפע ביי ראגאוו

(—) די אויספארשונג וועגען דער באהן-קאטא-סטראפע ביי ראגאוו האט פעסטגעשטעלט, אז די קאטאסטראפע איז געשעהען דורך דעם, וואס די שינעס זענען געווען אויפגעדרעהט, וואס בעווייזט ווי מיר האבען שוין געשריבען אין אונזער פרייטאג-נומער, אז א פערברעכערישע האנד האט דער-פיהרט צו דער קאטאסטראפע.

פאליציי איז איצט פערנומען מיט'ן אויסזיכען דעם פערברעכער.

דער מאשיניסט רייטער האט בעקומען א נער-ווען-אנפאל או זהאט פערלוירען סילשון, ער האט שוין מיטגעמאכט, אין די לעצטע יאהרען. 6 באהן-קאטאסטראפעס.

דער פיהרער פון צוג, כוויסט, קעמפט מיט'ן טויט אין פעטריקאווער שפיטאל.

מען ווייסט נאך ביז איצט נישט וואו עס גע-פינט זיך דער באהן-בעדינטער סאדאווסקי, מען רע-כענט, אז ער געפינט זיך אונטער די חורבות פון די צושמעטערטע וואגאנעס, וועלכע מען האט נאך נישט בעוויזען פונאנדערצונעמען.

ערשט נעכטען איז אויף דער ליניע צוריקגע-שטעלט געווארען דער נארמאלער באהן-פערקעהר.

## הכנות צו די קהלה-וואהלען

די טעג איז פארגעקומען אין אייגענעם לאקאל פון „כנסת ישראל" א זיצונג פון וואהל-קא-מיטעט פון אונפארטייאישע רעליגיעזע יודען מיט די בעטייליגונג פון פערשידענע מפלגות חסידים און פארשטעהער פון פערשידענע ב"ת און חברות אונטער דעם פארזיץ פון ראטמאן בנימין רוס.

נאך א דורכגעפיהרטער דיסקוסיע איז בע-שלאסען געווארען אנצושליסען זיך אין בלאק פון די אונפארטייאישע רעליגיעזע יודען.

## אפטייקען
### היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) יאנקעלעוויטש (אלטע מארק 9), שטע-קעל (לימאנאווסקי 37), גוראווסקי (נארוטאוויטש 4) האמבורג (גלובנע 50), פאוולאווסקי (פעטריקאווער 307), פיאטראווסקי (פאמארסקע 91).

## ארבייטסלאזיגקייט
### 35,400 ארבייטסלאזע אין לאדז

אויפ'ן שטח פון מלוכה'שען ארבייטס-פער-מיטלונגס-אמט אין לאדז, זענען אויפ'ן 8. אפריל געווען פעררעגיסטרירט 50,017 ארבייטסלאזע פון דעם בלויז אין לאדז 35,385 אונטערשטיצונגען האבען בעקומען 28,307 ארבייטסלאזע, פון זיי אין לאדז 17.837.

דורכ'ן אמט האבען בעקומען ארבייט 183 ארויסגעשיקט אויף ארבייט 203.

דער אמט האט איצט 7 פרייע פלעצער אויף האלץ-דינערשאפט א. אנד.

## וועלכע רעזערוויסטען וועלען היי-יאהר נישט גערופען ווערן אויף איבונגען

(ב) היי-יאהר וועלען נישט גערופען ווערען אויף מיליטערישע איבונגען רעזערוויסטען, וועלכע האבען שוין אדורכגעמאכט 14 וואכען איבונגען און פרואנען, וואס זענען ארויסגעפאהרען אין אויסלאנד אפהיטענדיג די פארשריפטען.

ס'ווערען אויך נישט גערופען אויף איבונגען רע-זערוויסטען מיט בלויע מאביליזאציע-קארטען, וואס זענען היי יאהר איבערגעטראגען געווארען אין רע-זערוו, געוויסע פראפעסיאנעלע אונטעראפיצי-רען, וואס זענען פעררעכענט געווארען אין רעזערוו אין די יאהרען 1928, 1929 און 1930 און היי-יאהר.

אויך רעזערוויסטען פון פיעכאטע וואס זענען אדורך זייער דינסט אין ק.א.פ. און זענען פעררע-כענט געווארען אין רעזערוו נאכ'ן אפדינען ווע-ניגסטענס 20 חדשים און פאר וועלכע די היי-יאהריגע איבונגען וואלטען געדארפט זיין די ערשטע רעזערוו-איבונגען.

## אויסצאהלונג פון אונטער-שטיצונג פאר ארבייטסלאזע

(מ) דאנערשטאג, דעם 30 אפריל וועט זיך אנהויבען די אויסצאהלונג פאר ארבייטסלאזע פיזי-שע ארבייטער פון דריגגענדע מלוכה-שטיצע אויף אפריל.

די אויסצאהלונג וועט פארקומען אין לאקאל פון אונטערשטיצונגס-אמט פאר ארבייטסלאזע אויף דער גאס פון 28 שיסער-פולק 32 פון 9 פריה ביז 2 בייטאג.

דאנערשטאג ד. 30 אפריל –
A B C D E F G H I J K
פרייטאג ד. 1 מאי –
L Ł M N O P R
שבת, ד. 2 מאי –
S T U W Z Ż

# באנקראטען, ביזוויליגקייט און ארעסטען
## טעגליכע כראניק פון האנדעלס-געריכט

פאראיאהרען אין יולי איז ערקלערט געווארען פאר באנקראט די פאבריק פון געבויגענע מעבעל, וויען, (אגראדאווע 9) מיט'ן באנקראט-טערמין פון 8 פעברואר 1930 י. אין אויגוסט האט דער באנקראטירטער אליהו אייבעשיץ בעקומען א גליי-טבריף וועלכער איז שפעטער עטליכע מאל פערלענגערט געווארען. היי-יאהר אין מערץ איז אין גע-ריכט איינגעפלאסען א בקשה צו ערקלערען פאר באנקראט אויך אריה אייבעשיץ אלס א שטילען שותף פון דער פירמע. דאס געריכט האט ערקלערט פאר באנקראט אויך אריה אייבעשיץ, און בע-שטימט איהם אונטער פאליציי אויפזיכט. אלס איי-נער פון די מאטיווען אינ'ם אורטייל איז אנגעגע-בען געווארען דאס וואס אריה אייבעשיץ זייענדיג פראקוריסט פון דער פירמע האט פונדעסטוועגען אונטערגעשריבען פערפליכטונג פון דער פירמע אונטער דער פירמע שטעמפעל, נישט בעצייכנענדיג אלס פראקוריסט.

* * *

משה אמזלער און די פירמע „אמזלער" זע-נען אין דעצעמבער 1929, ערקלערט געווארען פאר באנקראט. אין יולי 1930, האט דאס געריכט בעטראכט די ווענדונג פון דער פירמע ליבערמאן אז אמזלער זאל ארעסטירט ווערען און זיין ענין זאל איבערגעשיקט ווערען צו דער פראקוראטור, ווייל בעת אמזלער האט געהאט א געריכטס-אויפזיכט, האט ער אין פערלויף פון 9 חדשים אויסגעקויפט זיינע סחורות און א טאג פארן ערקלערען איהם אלס באנקראט ארויסגעפיהרט די סחורה פון לאגער און זי אויסבעהאלטען.

דער ענין איז איבערגעשיקט געווארען צו דער פראקוראטור. דערווייל האט דער פינאנץ-אמט געמאלדען זיינע חובות אויף 35.000 זל.

אין אויגוסט 1930 האט דער באנקראטיר-טער אנגעגעבען אנ'אינצידענטאל-אנקלאגע. דאס אפעלאציע-געריכט אין ווארשא האט סקאסירט דעם בעשלוס פון לאדזער געריכט וועגען איבערשיקען דעם ענין צו דער פראקוראטור און פאראדנעט נאך אמאל צו בעטראכטען דעם ענין.

* * *

אין מאי 1929 האבען די קרעדיטארן פון דער באנקראטירטער פירמע „סוועלאן" געשאפען א קרעדיטארען-פערבאנד. דער קרעדיטארען-פער-באנד האט זיינע בעשלוסען צוגעשיקט אין געריכט צו בעשטעטיגען. דאס געריכט האט דעם ענין נישט בעטראכט, ווייל בעשלוסען פון קרעדיטארען-פער-באנד וואס ווערען דורך קיינעם נישט קוועסטיאנירט דארפען נישט בעשטעטיגט ווערען דורכן געריכט און זענען רעכטסקרעפטיג.

* * *

משה ראזענבלאט (האנדוועבעריי אנא 9), איז ערקלערט געווארען פאר באנקראט, דערווייל איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז אויך זיין פרוי האט נעלאזט וועקסלען צו פראטעסט, די קרעדי-טארען האבען זיך דעריבער געווענדעט אין גע-ריכט, אז צוגלייך מיט דער פירמע „העלמאר" און איהר אינהאבער משה ראזענבלאט זאל אלס באנק-ראט ערקלערט ווערען אויך פרוי העלענא ראזענ-בלאט. דאס האנדעלס-געריכט איז די ביטע נאכ-געקומען.

* * *

מיט א קורצער צייט צוריק האבען מיר מיטגעטיילט וועגען באנקראט פון דער פירמע „גאלדפראיד קינסטס און קאמפ". (6 שערפיצן 98). די פירמע האט אנגעגעבען אנ'אפאזיציע און אג-געוויזען, אז דער קרעדיטאר אסמאלסקי (וועלכער האט אגב אזוי געהאנדעלט ווייל ס'האט איהם אנגערעדט איינער פון די שותפים) איז מיט זיינע חובות פערזיכערט און קיין אנדערע חובות האט נישט די פירמע.

דאס געריכט האט דעם באנקראט אפגעשאפט.

* * *

שלמה שאפראן, לעדער-געשעפט נאווא-מעיסקא 4 איז ערקלערט געווארען אלס באנקראט. שאפראן האט איינגעקויפט ביי דער פירמע ווייס-מאן אין קראקא 3 פארטיעס סחורה און האט אלע וועקסלען געלאזט געלאזט געהן צו פראטעסט זיין געשעפטס-לאקאל האט ער ליקווידירט און דארט איז ענטשטאנען א נייע פירמע „דערמא". דאס געריכט האט פעסטגעשטעלט די ביזוויליגקייט און האט בעשלאסען שאפראנען צו ארעסטירען און צו ערקלערען איהם אלס באנקראט מיט'ן באנקראט-טערמין פון 24 אקטאבער 1929. ענדע נאוועמבער 1929 איז שאפראן געבליבען שולדיג היגע קרע-דיטארען 24.000 זל. און זיי זענען ארויסגעטרא-גען אין געריכט וועגען ערקלערען איהם פאר באנקראט און איהם צו ארעסטירען. שאפראן איז אבער מיט זיי דורכגעקומען. דאן האט שאפראן זיך געווענדעט אין געריכט וועגען ערטיילען איהם א פראלאנגאציע פון די צאהלונגען, אבער ווען ער איז דורכגעקומען מיט די קרעדיטארען האט ער זיין ביטע צוריקגעצויגען.

# קולט פון אפאליטישקייט

## פרעסע-קאנפערענץ ביים אומפארטייאישן-ווירטשאפטליכן בלאק צו די קהלה-וואהלען

צו די פארשטעהענדע וואהלען צו דער לאדזשער יודישער גמינה טרעט צו א נייע גרופע, וועלכע האט ביז איצט קיין אקטיווען אנטייל אין יודישן געזעלשאפטליכן לעבען נישט גענומען. די גרופע נעמט ארום פארשטעהער פון דער אזוי גערופענער אסימילירטער יודישער אינטעליגענץ, וועלכע האבען אפילו אין די אמאליגע יאהרען געהאט א גרויסען איינפלוס אויף די ארבייטען און אויף די באציהונגען אין דער קהלה, וועלכע זענען אבער, אונטער דעם דראנג פון די נייע פעראלטישען און פאליטיש-געזעלשאפטליכע כוחות אין דעם פוילישען יודענטום, פעודריאנגט געווארען און האבען פערלוירען יעטוועדע השפעה אין דעם יודישען לעבען. איצט בעמערקט זיך, אזוי צו זאגען, א געוויסע רענעסאנס-בעוועגונג צווישען דער דאזיגער אינטעליגענץ. זי וויל זיך אומקעהרען צו ארבייט אויפ'ן יודישען באדען, די פראגע איז, צי האבען די גרופען עפיס געלערנט פאר די לעצטע יאהרען, צי זענען זיי פעהיג איינצושטעלען זייער טעטיגקייט אין איינקלאנג מיט די פאדערונגען פון דער צייט.

ביי אונז אין שטאט האבען זיך די גרופען ארגאניזירט אינטער דער פארם פון „יודישען אומפארטייאיש-ווירטשאפטליכע בלאק פאר די וואהלען צו דער יודישער רעליגיעזער גמינה אין לאדז". בראש פון דעם בלאק שטעהען עטליכע פארשטעהער פון האנדעל און אינדוסטריע און פון די פרייע אינטעליגענטישע פראפעסיעס: דיר. לעווענשטיין, אדוו. סטאנ. דאבראניצקי, האנדעלס-ריכטער ליבראך, דיר. לעוויצקי, אינזש. מארגולעס, די אדוו. אפטערגוט אדוו מענקעס, האנדעלס-ריכטער זאקס, און די הערען, יוזעף באבאד, אדאלף יאקובאוויטש און יאקוב קאמינסקי.

די דערמאנטע הערען האבען די טעג אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט די פארשטעהער פון דער לאדזשער פרעסע, וועלכע זיי האבען בעקענט מיט די גרונד-ליניעס פון זייער וואהל-פראגראם.

דאס פראגראם פון דעם בלאק האט אויף דער קאנפערענץ רעפערירט ריכטער ליבראך. דער בלאק רוקט אויף דעם ערשטען פלאץ ארויס זיין אומפארטייאישקייט און אפאליטישקייט. דער צווייטער וויכטיגער פונקט פון פראגראם, וואס ווערט אונטערגעשטראכען אויך אין דער אפיציעלער דעקלאראציע פון בלאק, איז די צוזאמענארבייט מיט דער רעגירונג. ווייטער שטעלט זיך דער בלאק די אויפגאבע צו בעשיצען די אינטערעסען פון דער גאנצער יודישער בעפעלקערונג, גערעכטיג איינצוטיילען דעם עטאט-אפצאל, ראציאנעל צו פערוואלטען מיט די מיטלען פון דער קהלה, רעפארמירען די בית-עולם-אפצאהלען פון דער קהלה א. א. וו.

רעד. ל. פוקס, וועלכער איז אנוועזענד געווען אויף דער קאנפערענץ, האט די פארשטעהער פון בלאק געשטעלט א רייה פראגען, וואס האבען געהאט דעם ציל אויפצוקלערען די פאליטיש-געזעלשאפטליכע פיזיאנאמיע פון דעם בלאק: צי שטעלט זיך דער בלאק בלויז מאמענטאנע אויפגאבען, אדער ער האט בדעה צו פונקציאנירען אויך ווייטער נאך די וואהלען, צי דארף די קהלה, לויט דער אנשויאונג פון דעם בלאק, זיין אנ'אויסשליסליך רעליגיעזע, אדער זיין שטרעבונג איז צו שאפען א וועלטליכע קהלה, ווי בעציהען זיך די הערען צו די וויכטיגע פראבלעמען אין היינטיגען יודישען לעבען אין פוילען, ווי איז זייער שטעלונג צו דער אגודה, צו דער שפראך פראגע, ווי אזוי רעאגירען זיי אויף דעם בעריהמטען פאראגראף 20 א. א. וו.

ארום די דאזיגע פראגע האט זיך ענטוויקעלט א לעבהאפטע דיסקוסיע, אין וועלכער עס האבען זיך בעטייליגט די ה"ה: ריטער, ליבראך, אדוו. מענקעס, אדוו. דאבראניצקי, ה' קאמינסקי א.א. דער בלאק שטעהט אויפ'ן באדען פון עקזיסטירענדען געזעץ, ד.ה. אז די קהלה דארף זיין א רעליגיעזע, הם זיי זענען נישט געגען א געוויסער אויסברייטונג פון די קהלה-פונקציעס אין דעם זין, ווי דאס איז פארגעקומען אין די קהלות אין מערב אייראפע. די פארשטעהער פון בלאק זענען געגען דעם פאר. 20, וועלכער וויל קאנטראלירען די אינערליכע רעליגיעזע איבערצייגונגען פון די יודישע בירגער. בנוגע דער שפראך-פראגע האלטען די פיהרער פון בלאק, אז אויף וויפיל עס האנדעלט זיך וועגען דער שפראך אין די שולען, דארפען וועגען דעם דעצידירען די עלטערען פון די קינדער. אלע רעדנער האבען איינשטימיג אונטערגעשטראכען, אז זייער בלאק איז לחלוטין אומפארטייאיש, און אלס אזעלכער שטרעבט ער ארומצונעהמען אלע שיכטען פון דער יוד. בעפעלקערונג. ער איז אויך אינגאנצען אפאליטיש. איינע פון די סיבות, וואס האט געבראכט צו דער בילדונג פון דעם בלאק איז, לויט דער אויפקלערונג פון זיינע איניציאטארען, די שטרעבונג צו בעקעמפען די פארטייאישע טענדענצען, וועלכע די אגודה האט אין דער יודישער קהלה אריינגעפיהרט.

פון דער דיסקוסיע האט מען געקאנט דרינגען, אז נישט אלע פראגען זענען נאך ביי די גרינדער פון בלאק גופא אינגאנצען אויסגעקריסטאליזירט געווארען. בעזונדערס אומקלאר איז דער, מיר וואלטען זיך אויסגעדריקט, „קולט פון אפאליטישקייט", וועלכע איז אין די פראקטישע פערהעלטענישען זעהר שווער אפצוהיטען. די גרינדער פון בלאק האלטען אבער, אז פיל פראגען וועלען בעקומען די געהעריגע פארם און אויסדרוק אין גאנג פון דער פראקטישער ארבייט אויפ'ן באדען פון דער קהלה.

Lek.-Dent.
L. GECOWOWA
przyjmuje w lecznicy „Vita"
Piotrkowska 45 od 5½–8 w. 2554

# אפגעלייגט דעם פראצעס פון מאגיסטראט געגען דער בוי-פירמע טילער

## פירמע טילער בעשולדיגט דעם מאגיסטראט אין נעמען „לאפ. בכע"

— פרייטאג האט זיך אין שטאטישען געריכט אנגעהויבען דער פראצעס געגען פארשטעהער פון דער פירמע ח. י. טילער, ה' אפרים טילער, וועלכער איז אנגעקלאגט געווארען דורכן מאגיסטראט, וועלכען טילער האט בעשולדיגט אין נעמען כאבאר.

אלס עדות זענען ארויסגערופען געווארען: פרעזידענט זשעמיענצקי, וויצע-פרעזידענט ראפאלסקי, לאווניק פון דער בוי-אפטיילונג ה' איזדעבסקי און שטאטישער אינזשיניער ווילהעלם סאוועשיק.

דעם פארזיץ האט געפיהרט ריכטער מאיב. פערטיידיגער — אדוו. פיכנע.

נאכ'ן פעסטשטעלען די פערסאנאליע פון בעשולדיגטען, איז פארגעלעזען געווארען דער

### בעשולדיגונגס-אקט

אין וועלכען עס ווערט איבערגעגעבען, אז בשעתו האט דער מאגיסטראט פערעפענטליכט א קאנקורס אויף איבערנעמען אויסצובויען 6 הייזער אויף פאלעשע. צום קאנקורס האט אויך צוגעשיקט א שריפטליכע אפערטע די בוי-פירמע טילער, וועלכע מען האט אבער נישט צוגעלאזען צום מינדליכען קאנקורס. דער בעשולדיגטער האט זיך דער פון געפיהלט בע'עולהט און האט איינגעפונען, אז דאס נישט נעמען אין אכט זיין אפערטע איז נאר געשעהן צוליב דעם, וואס „ער קאן נישט געבען אזא כאבאר ווי אנדערע". אזוי האט ער זיך אויסגעדריקט אין דער אנוועזענהייט פון איינינע מיטגלידער פון מאגיסטראט. דער בעשולדיגטער האט אויך פעסטגעשטעלט, אז „ער האט צוגעשטעלט די ביליגסטע אפערטע."

צוליב דעם האט ה' טילער אריינגעטראגען אין דער וואיעוואדזטווע אנ'אנקלאגע אויפ'ן לאדזשער מאגיסטראט, אין דער אנקלאגע האט ער איבערגעגעבען:

דעם 21 מאי פ. י. איז פארגעקומען א קאנקורס אויף אויסצופוטיגען 6 הייזער אין דער קאלאניע אויף קאנסטאנטינער פאלעשע. זיין פירמע האט אנגעגעבען די ביליגסטע אפערטע. א חוץ דעם האט די פירמע פארגעלעגט די פערלאנגטע מצר'ן מאגיסטראט, גאראנטיעס, וואס איז בעשטאנען פון היפאטעק-אקטען פון טילערס הייזער אויף גדאנסקא גאס. דאך איז זיין אפערטע נישט אנגענומען געווארען.

טילער האט זיך צוליב דעם אויך געווענדעט צום פרעזידענט זשעמיענצקי מיט דער אנפראגע פארוואס מען האט איהם בע'עולהט, דער פרעזידענט האט דערויף געענטפערט, אז דער ענין וועט נאכאמאל בעטראכט ווערען דורכ'ן מאגיסטראט.

אין דער אנקלאגע צו דער וואיעוואדזטווע, האט טילער אונטערגעשטראכען, אז אויפ'ן יסוד פון מאסגעבענדע עדות האט ער פעסטגעשטעלט, אז איינינע מיטגלידער פון מאגיסטראט פארווארזירען א געוויסע פירמע. די ביליגסטע אפערטע פון דער פירמע טילער האט געשטערט אדוו כצופיהרען די געהיימע צילען, צוליב דעם האט מען זיך בעמיהט טילערס אפערטע אוועקצושלאגען.

דער וואיעוואדע האט געפאדערט אויפקלערונגען פון מאגיסטראט, וועלכער האט געענטפערט, אז טילערס אפערטע איז אפגעזאגט געווארען צוליב יורידישע און פינאנציעלע מאטיווען. דער וואיעוואדע האט זיך בעפרידיגט מיט'ן דאזיגען ענטפער און האט נישט געפיהרט מעהר קיין שום אויספארשונג.

דער מאגיסטראט האט אבער צוגעצויגען די פירמע טילער צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט פאר בעליידיגען דעם כבוד פון מאגיסטראט.

איידער עס הויבען זיך אן די פערהאנדלונגען, לעגט פאר אדוו. פיכנע ארויסצורופען א רייה עדות.

דאס געריכט ווארפט אפ דעם פארשלאג, ווייל די איצטיגע עדות קאנען גענוג אויפקלערען דעם ענין.

דער ערשטער עדות

### פרעזידענט זשעמיענצקי,

דערצעהלט, אז צום קאנקורס האבען זיך געשטעלט עטליכע פירמעס דערונטער אויך טילער, די פירמע טילער האט אבער נישט צוגעשטעלט די געהעריגע גאראנטיעס אלס קויציע און א חוץ דעם האט טילער אויך נישט פארמעל אויסגעפיהרט די היפאטעק-אקטען, דאס אפווארפען טילערס אפערטע איז פארגעקומען צוליב פארמעלע און פינאנציעלע טעמים.

פ א ר ז.: צי האט די וואיעוואדזטווע אויסגעפארשט דעם ענין?

ע ד ו ת: ניין, ווייל זי האט זיך גערעכענט מיט דער מיינונג פון יוריסטען.

ווייטער גיט איבער דער עדות, אז צוליב דעם, וואס ביים ערשטען קאנקורס, האט דער מאגיסטראט איינגעזעהען, אז עס איז פערהאן א גרויסער אונטערשיד צווישען די אפערטען, איז איינגעארדענט געווארען א צווייטער מינדליכער קאנקורס.

פ א ר ז.: פארוואס?

ע ד ו ת: כדי צו בעקומען בעסערע בעדינגונגען פאר דער שטאט. אין צווייטען קאנקורס האבען זיך בעטייליגט די פירמען שפער (לאמבערג) און טילער. צוליב דעם, וואס טילער האט דאן געגעבען א ביליגערע אפערטע, איז די ארבייט איבערגעגעבען געווארען דער פירמע טילער. מיר האבען זיך אויך גערעכענט מיט דעם, וואס די פירמע שפער איז נישט געוועזן רעגיסטרירט אין האנדעלס-געריכט.

נאכ'ן איבערגעבען דעם ענין אין געריכט איז צו מיר געקומען ה' טילער — דערצעהלט דער פרעזידענט — און מיך געבעטען צו רעווידירען דעם בעשלוס פון מאגיסטראט, אדער איהם איבערגעבען כאטש א טייל ארבייט מאטיווירענדיג, אז מיט'ן בעשלוס פון מאגיסטראט קאן זיין פירמע ווערען דיסקרעדיטירט. טילער האט דאביי פארבעלענט צוריקצוציהען זיין אנקלאגע אויפ'ן מאגיסטראט אין דער וואיעוואדזטווע. איך האב זיך צוליב דעם שטארק אויפגערעגט.

אדוו. פ י כ נ א: וויפיל מינדליכע קאנקורסען זענען געוועזן?

ע ד ו ת: דאכט זיך צוויי.

דער צווייטער עדות

### וויצע-פרעזידענט ראפאלסקי

גיט איבער דאס זעלבע, וואס דער פרעזידענט זשעמיענצקי און זאגט, אז ער האט אונטערגעשריבען די אנקלאגע צו דער פראקוראטור.

דער עדות, אינזש. סאוועשיק גיט איבער, אז טילער'ס אפערטע איז טאקע געוועזן אמביליגסטען זי איז אבער נישט געוועזן פארמעל בעארבייט, איז געווען געשריבען מיט בליי. צוליב דער האט לאווניק איזדעבסקי געקאנט אפווארפען די אפערטע. ווייטער דערצעהלט דער עדות דאס זעלבע, וואס די פריהערדיגע עדות.

אויך דער עדות לאוניק איזדעבסקי דערצעהלט דאסזעלבע.

אדוו. פיכנא לעגט דאן ווידער פאר ארויסצורופען א גרופע עדות.

דאס מאל נעמט דער פארזיצער אן דעם פארשלאג פון פערטיידיגער און דער פראצעס ווערט אפגעלעגט מיטן ציל ארויסצורופען נייע עדות.

## 20 קילאמעטער צופוס?

א קלייניגקייט! אויב מען האט אויף די שיך די גומע-אבצאסען בערסאן. יעדער טריט אויף די גומע-אבצאסען בערסאן איז אנ'אמת פערגעניגען, חוץ דעם זענען זיי דריי מאל פעסטער פון לעדער אבצאסען. באמת, ס'איז גישטא קיין שום בעסערס, ווי די אבצאסען בערסאן. כ'בעט איין מאל צו פראבירען!

## דער פריהלינג געהט!

און אט ווערען מיר געוואויר, אז ענדלין קומט פאר די ערעפנונג פון זומער-סעזאן אין מאלינאווע-זאל פון גראנד-האטעל אין לאדז. ווער עס וויל פערברענגען אנ'אנגענעהמען אוונט ביי גוטע געטראנקען, זאל קומען זיך טאקע איבערצייגען. ס'וואלט געווען א טעות צו טראכטען, אז אין דעם דאזיגען לאקאל, וואס איז הגם דער שענסטער און עלעגאנטסטער אין אונזער שטאט, ווערט גערעכענט טייערער וואו אנדערשוואו—אין געגענטייל. הויפטזעכליך זענען די ווייגען אויסנאהמסווייזע גוט און שטאמען פון אלטע רעזערוועס און זענען ביליגער ווי ערגיץ אנדערש. טעגליך פון 8 א זייגער קומט אין זאל מאלינאווע פאר קאנצערט פון ערשטקלאסיגע ארטיסטען אונטער לייטונג פון די ה"ה ה. בעלכאטאווסקי און א. וועגסקא און פון 10 א זייגער הויבט זיך אן א געזעלשאפטליכער דאנסינג, וואס דויער'ט ביז'ן דערפריה. זונטאג און יום-טוב קען מען פערברענגען דארט אנ'אנגענעהמען פארמיטאג אויפ'ן Five O'Clock

## קוואליטעט פון ברויט ווערט קאנטראלירט

דעם 15. יאנואר 1931 איז אין לאדז געשאפען געווארען אנ'אמט צו קאנטראלירען די קוואליטעט פונ'ם ברויט. דאס ברויט פלעגט מען ה'יסען ביי פערשידענע בעקער און אפשיקען עס צו פרובען אין מלוכהשען אנשטאלט צו פרובען די לעבענס-מיטעל. אין די ערשטע חדשים איז קוועסטיאנירט געווארען אנ'ערך 5 פראצענט פון די קאנטראלירטע ברויטען, איצט איז די אלגעמיינע קוואליטעט פיל געשמייגען און דער פראצענט קוועסטיאנירטע דערגרייכט קוים 1 פראצענט. אין לאדז זענען איצט טעטיג 419 בעקערייען ביז צום [illegible] ה. י. זענען געפרובט געווארען 1,267 ברויט פון 80 בעקערייען צו 5 מאל פון 217 בעקערייען צו 4 מאל. די אקציע פון קאנטראלירען די קוואליטעט פון [illegible] נעם ברויט ווערט פערשפרייט ווערען איצט אויך אויף קאליש, פעטריקאוו, טאמאשאוו, פאביאניץ א. א.

דער וואיעוואדע האט ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג די סטאראסטעס און שטאט פרעזידענטען אז מ'זאל נישט דערלאזען צו א געוואלדיגער שטייגערונג פון ברויט און אז דער פרייז זאל אין [illegible] נישט זיין העכער ווי אין לאדז, וועלכע איז די טייערסטע שטאט אין דער וואיעוואדזשאפט.

## פערזאמלונג פון זשורנאליסטען-סינדיקאט

היינט זונטאג דעם 26. אפריל 3 א זייגער, צום ערשטען טערמין און 4 א זייגער צום צווייטען טערמין, וועט אין „גאלדענעם"-זאל פון גראנד-האטעל פארקומען אנ'אלגעמיינע פערטרויענדיקע בעריכטס-פערזאמלונג פון זשורנאליסטען-סינדיקאט מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:

1) בעריכט פון דער פערוואלטונגס-טעטיגקייט;
2) בודזשעט אויפ'ן יאהר 1931 און 3) די קומענדיגע פרעסע-רעדוטע.

## דינסטאג — קאנצערט פון „שיר"-כאר

דעם היינטיגען דינסטאג קומט פאר אין פילהארמאניע-זאל דער דערעפנונגס-קאנצערט פון לאדזער יודישען מוזיק-פעראיין „שיר". דער גרויסער כאר וועט אונטער דער לייטונג פון דיר. י. פייוושיס איספיהרען א רייה קלאסישע קאמפאזיציעס. א ספעציעלע טייל פון קאנצערט ווערט געווידמעט דעם יודישען פאלקס-ליד. פיל פון די לידער זענען ספעציעל בעארבייט געווארען דורכן דיר. פייוושיס צום קאנצערט און זענען נאך ביי איצט אין לאדז נישט געזונגען געווארען. אלס סאליסט וועט אויפטרעטען דער פאפולערער פידלער פראפ. סט. פרידבערג (פידעל) ה' ס. לעווינין (באריטאן) ווי אויך די כאר-מיטגלידער פרל. קראפיוניק און ה' קארן.

## די 9-טע סימפאניע

דעם קומענדיגען דאנערשטאג, דעם 30[4, 9 א זייגער אין אוונד קומט פאר אין פילהארמאניע זאל דער פירטער און לעצטער גרויסער סימפאנישער קאנצערט אונטער דער לייטונג פון דעם בעריהמטען וועלטס-דיריגענט ה' אסקאר פריד. ס'וועט אויסגעפיהרט ווערען בעטהאווענס 9-טע סימפאניע.

# „די ארבייטער-בעוועגונג אין אמעריקא“

## רעפעראט פון ארבייטער-טוער ה. קראמארסקי

היינט 8 אין אווענד וועט אין לאקאל פון ארבייטער-ווינקעל, פאלודניאווא 20, האלטען א רעפעראט. א. ד. ט. „די ארבייטער-בעוועגונג אין אמעריקא“ דער יודישער ארבייטער-טוער ה. קראמארסקי, וועלכער איז ניט לאנג צוריק געקומען פון אמעריקא. דער רעפעראט האט ארויסגערופען צווישען די ארבייטער-קרייזען א פערשטענדליכע פעראינטערעסירונג.


Starszy Felczer

M. Rubinstein

וואכאדניא 57.

נעמט אן פון 9—10 פריה און פון 7—9 אווענד.

טעלעפאן 178-12.


## ביי אפעטיטלאזיגקייט

ויער-אויפשטויסען, שלעכטען מאגען, שלעכטער פערדייאונג, דארם-פערשטאפונג, שטאפוועקסעל-שטערונגען בייפרייט דאס נאטירליכע בימערוואסער Fraciszka Józefa דעם קערפער פון די אנגעזאמעלטע פויל-גיפטען.

צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקען.

# ראדיא-פראגראם

## זונטאג, ד. 26 אפריל

10.15 טראנסמיסיע פון גאטעסדינסט אין קאטאוויץ. 12.40 מיסיאנערישע פארלעזונג. 12.00 טראנסמיסיע פון 1 וויסענשאפטליכען צוזאמענפאר פון פוילישע אקאדעמיקער. 12.30 סימפאנישער פריהמארגען פון ווארשאווער פילהארמאניע. 15.00 וואונשען-קאנצערט פון גראמאפאן-פליטען פאר קינדער. 15.00 קינדער-פראגראם. 16.30 פאסט-קעסטעל. 17.00 פארלעזונג צון ווילנא. 17.15 גראמאפאן-פליטען. 17.25 נוצליכע און אנגענעהמע אינפארמאציעס. 17.40 פאפולערער קאנצערט. 19.00 פערשידענעס. 19.25 פעליעטאן. 19.40 וואיעוואדישער ראדיא-קאמוניקאט, פראגראם אויף מארגען, לאדזשער ספארט-קאמוניקאט. 20.00 קאבארעט-אוידיציע פון ווארשא. 20.30 אווענט-קאנצערט, אין דער פויזע — ליטעראַרישע פירטעל-שעה. 22.00 פעל עטאן. 22.15 ענגלישע קאמפאזיציע. 22.35 קאמוניקאטען: פאס, מעטעראלאגישער, פאליציי, ספארט און טאנץ-מוזיק פון ווארשא.

# מעלדונגען

רעליגיעזע ארב. ארג. פועלי אגודת ישראל, לאדז וואכאדניא 66.

היינט, זונטאג, פ׳ אמור, ד. 26 אפריל 8 אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א גרויסער בעריכטס-מיטינג פון דער צווייטער לאנדעס-קאנפערענץ פון פועלי אגודת ישראל אין פוילען. רעדען וועלען די ח״ח פינס י. צעדערבוים דוד באמאק. פ. לאנדענבערג, י. דייטש, ל. שטשעקאטש און נ. גוטבוים. בילעטען צו 25 גר. ביים איינגאנג.

הסתדרות „צעירי מזרחי“, קילינסקי 44

היינט, זונטאג ט׳ אייר קומט פאר א קאָרעקטיווער רעפעראט א.ד.ט. „צי האט די ארג. „דת ועבודה“ עקזיסטענץ-בערעכטיגונג און צוזאמענהאנג מיט די מעלדונגען וועגען איהר ליקווידאציע און ווייטערע ענטוויקלונג“. רעפערירען וועלען די חברים משה לאופגאס אלחנן פילוק דב מארעק משה ראזענצווייג און אנדערע. חברים און סימפאטיקער קומט מאסענווייז.

# קופאן

## אויף א יורידישער עצה

גילטיג דאנערשטאג, דעם 23-טען אפריל

א בעקאנטער יוריסט ערטיילט יורידישע עצות פון 3 ביז 4 א זייגער נאכמיטאג אין רעדאקציע פון אונזער צייטונג, פיעטריקאווער 21.

אינטערעסאנטען דארפען מיטברענגען דעם קופאן פון „נייעם פאלקסבלאט“ — פון דעם זעלבען טאג. —

אלג. פראפ. לאנדעס-פעראיין פון בעקליידונג-ארבייטער אין פוילען אפטיילונג 2 אין לאדז.

אכטונג פארל-שניידער-ארבייטער!

היינט זונטאג דעם 26-טען ד. ח. פינקט 5 א זייגער אווענד קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל פעפער-גאס 15 א פערזאמלונג א.ט.א.: בעריכט פון בזשעזשין, בעריכט פון דער אקציע,

אלע מוזען קומען פינקטליך.

די פאך-קאמיסיע.


# אכטונג, ביי-איינהאבער

## און זומער-וואוינונג-בעזיצער!

רוירען צו וואסער-ליימונג, זעמטליכע קלאזעט- און אבגוס-איינריכטונגען, ווי אויך פלאטען, רושטען, און אלעראַרט גוס-אייזען

בעקומט מען אמביליגסטען אין הורט-לאגער

F. Rajchman, Łódź

NARUTOWICZA 22, tel. 147-19.

# די שענסטע פאטאגראפישע אויפנאהמען

און סאלידע אויספיהרונג איז נאר אין דעם ערשטקל. קונסט-פאטאגראפישען אטעליער

„PARISIEN“

אינה.: ה. סראקא, לאדז, פראנציסקאנער 30

עס ווערען אויסגעפערטיגט אלערליי ארבייטען, וואס אנבעלאנגט צו פאטאגראפיע, צ. ב. רעפראדוקציעס פון מאלער-בילדער, מאשינען-פלענער, ארכיטעקטור, פאבריקס-לאקאלען, אינערן- און אויסערן-אויפנאהמען, פעראיינס בילדער, גרופען, בעלער, באנקעטען, ארטיסטישע קרייזען, אמאטאָרען-פארשטעלונגען א. אז. וו. אלע אויפנאהמען ווערען אויסגעפיהרט דורך מיר פערזענליך. ספעציאליסט פון פארטרעטען, ווי אויך א גרויסער אויסוואהל פון פערשידענע ראהמען, צו זעהר ביליגע פרייזען.

צופאהר מיט די טראמוואיען 1, 6, 14. מיט אכטונג

Zakład Fotograficzny

„PARISIEN“

wł. H. SROKA

Łódź, Franciszkańska 30.

# אויף לויז

נעהם איך אן אויסצואַרבייטען שקארפעטען און שטרימף צווערען אויף קראפט. פראנציסקאנער 41 ברעסלער. 2338

א קוואליפיצירטע

קראפט-שפולערין

ווערט פון זאפארט געברויכט. — צו ערפאהרען זאוואדזקא 17, וו. 44.

# א יונגע

צו ארבייטען ביי אשטריק-מאשין רענדער איז נויטיג ביי שטערן, קאנסטאנטינער 49, פראנט, 1. שטאק. 2532

א קוואליפיצירטע

קריטש-נייהערין

ווערט פון זאפארט געזוכט. צו ערפאהרען ביי שארפהארץ, נגערזשער 28. 2617

# יעדער איינציגער

האט זיך איבערצייגט, אז פאר

# מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייה-מאשינען, גארדעראבען או״וו צאהלט די העכסטע פרייזען

א. וויילצמאן שטשאקאוויטש 23

טעלעפאן 191-00.

ביי מיר איז שטענדיג פערשירען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

גזעלשאפט צו פערשפרייטען מלאכה און ערד-ארבייט צווישען יודען

„ארט“ אין לאדז, וואולטשאנסקא 27, טעל. 111-23

היינטיגע וואך הויבען זיך אן די איינשרייבונגען אויף פאלגענדע קורסען און ווארשטאטען.

צושניידער-קורס פאר מענער-שניידער

צושניידער-קורס פאר דאמען-שניידער,

שאפער-קורס, פראקטיש און טעארעטיש,

מוטטער-שטריקעריי און פאכצייכנען,

מעכאנישע וועבעריי,

וופש-נייעריי און מאדרואציע,

פרויען-שניידעריי,

מאשין-האפט און האנט-שטיקעריי,

אנדולאציע און מאניקיר.

די איינשרייבונגען קומען פאר טעגליך אין ביורא פון „ארט“ אין לאדז וואולטשאנסקא 27

# ב. מאז

געוועזענער מיליטער-בעאמטער

פיעטריקאווער № 10

שרייבט ביטעס און גיט געוויסענהאפטע עצות אין אלע

מיליטער-ענינים.

# ENGLISH

פאר אנפענגער און פארגעשריטענע. קאנווערסאציע, ליטעראטור

צו צוגענגליכע פרייזען

ערטיילט א פעהיגער פעדאג. — אפערטען אין אדמיניסטר. פאר „Mir“

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

4 צעגעלניאנא 4

(פריהער צעגעלניאנא 36) טעל. 216-90.

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע, אלע ארטען אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען

נעמט אן פון 9 — 2 נאכמ. און פון 5 — 9 אווענד

פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-צימער.

# לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

און דענטיסטישער קאבינעט.

זשעראמסקיעגא 11, טעלעפאן 3763

אפען פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

| | |
|---|---|
| ד״ר אימיך נאז, האלז, אוירען ק׳ | $1^1/_2$—$12^1/_2$ |
| ד״ר פערשנער קינדער-קראנקה. | 11-9 $4^1/_2$-3 |
| ד״ר שיפמאן אינערליכע קראנקהייטע | 9—12 |
| ד״ר ביבערגאל הויט און וענער.קר. | $12^1/_2$—$11^1/_2$ |
| ד״ר שמירנפלד נערווען און גייסטיגע קר. | 2—1 |
| ד״ר גאלדבלאט אויגען-קראנקה. | $1^1/_2$—$12^1/_2$ |
| ד״ר זאלצוואסער כירורגישע קראנקהייטען | 3—2 |
| ד״ר שפערלאווסקי פרויען-און געבורטס-הילף | $1^1/_2$—$12^1/_2$ |

ווירט-טעראפיע. שפרעך-שטערונגען ווי שטאטלען א. ווי פאקען-שטעלן. קינסטליכע בערג-זון-בעשטראהל. איינשפריצונגען, מאסאושען, עלעקטריזאציע. אפעראצ. אויף פערלאנג היוזען אין שטאט. און לאבאראטאריום וועדע אנגענומען אלע ארט אנאליזען, אויך פלעגמא און בלוט

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען

א רענטגען-אינסטיטוט.

ד״ר לאזשינסקי-טמאראפאלסקא

צאהן-ארצט 10—1, 3—6

קינסטליכע ציינער, קארגען, פאסטען א.א.וו.

די לעטשניצע איז טעטיג אויך זונטאג

# פלאץ וואלנאשטשי (נייע שטאט) 6

קווער אפיצינע. איינשרייבען קען מען זיך טעגליך פון 2—7 אווענד.

# א בשורה טובה

פאר עלטערען, וואס זייערע קינדער לערנען אין פאוושעכנע שולען!

די ליידונג פון בעוואוסטען ארטאדאקסישען נאכמיטאג-חדר פאר קינדער, וואס לערנען אין פאוושעכנע שולען, מאכט בעקאנט דאס נאך א גרינדליכען רעמאנט ווערט דאס חדר פולשטענדיג רעארגאניזירט און פערפולקאמט אויף אלע געביטען פון לימודי קודש. ס׳ווערט געלערנט דורך מלמדים מיט ספעציאליסטען עברי, חומש, רש״י תנ״ך משניות גמרא א פערגרעסערטער קורס פאר העברעאיש (רעדען און שרייבען), אויך יודישע בריף זעלבסט צוזאמענשטעלען. צוליב׳ן קריזיס הנחה, פרייזען.

# לעטשניצע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

רענטגען-אינסטיטוט

און ערצליך-דענטיסטישער קאבינעט

זגערזשער 17, טעל. 116-33

ד״ר גאלדשטיין-פאלאק אויגען-קראנקה. פון 1—2

ד״ר וויינבערג אינערע, הערץ און לונגען פון 1—2 און פון 6—7

ד״ר יוסטמאן נערווען-קראנקה. פון 12—2

ד״ר סטופעל רענטגען פון 12—2 און 4—6

ד״ר פאפיערני פרויען- און געבורטס-הילף פון 1—$11^1/_2$

ד״ר האנטמאר כירורגישע קראנקה. פון 5—6

ד״ר ראקאווסקי נאז, האלז און אויערן-קר פון 10—11, 2—3 און פון 6—7

ד״ר ראזענצווייג קינדער-קראנקהייטען פון 11—12 און פון 4—5

ד״ר רוזשאנער הויט- און געשלעכטס-קר. פון 1—2

נ. ראזעס צאהן-ארצט פון 9—1

א. גראדזענטשיק צאהן-ארצט פון 3—7

צאהן-סונדהיילונג, בעלייכטונגען, קארגען, מאסטען א.א.וו. ביי דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען א רענטגען-אינסטיטוט. — היילונג פון הויט-קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגען-שטראלען, פאר בעשטראלונג און דורכלייכטונג, קווארץ-לאמפען, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע.

אלע מעגליכע אנאליזען.

אימפונגען געגען שארלאך (שקארלאטין).

די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.

וויזיטען אין שטאט.

# ווענעריש קליניק כירורגישע

„SANATO“

אגראדאווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאס

ערצטליכע אויפזיכט איבער דער מוטער און קינד

פרייזען פון געבורט

אין 2-טע קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויגען-אפטיילונג פון ד״ר מעד. י. קראוש עמפפאנגס-שעה׳ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

כירורגישע אפטיילונג פון ד״ר מעד. מ. סאנטאר עמפפאנגס-שעה׳ן פון 1 ביז 2 נאכמיטאג.

Doktór KLINGER

ספעציאל-ארצט פאר ווענערישע, הויט- און האר-קראנקהייטען

ANDRZEJA 2, tel. 132-28

נעהמט אן פון 9—11 פריה און פון 5—8 אווענד און פון 1—2 נ״מ אין דער „לעטשניצע פיעטריקאווער 62“

DR. MED. H. LUBICZ

ספ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנק.

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32

עמפפאנגס-שעה׳ן 8—10, 12—2, און 5—8 זונטאג און יו״ט 9—1. פאר דאמען בעזונדערער ווארטע-זאל.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.

זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמ.

בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. N. ROZEN

צאהן-כירורג

קראנקהייטען פון ציינער, דויאנסעס, גימעס א.א.וו. ציינער-רעגולירונג, רענטגען-דיאגנאסטיק.

אנדזשעיא 7, טעל. 216-57

עמפפאנגס-שעהן, פון 3—7 נאכמ.

Dr. med. J. Lubicz

כירורג-ארטאפעד

Gdańska 28, tel. 183-17

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פערקרימונגען פון די פלייצעס און גלידער איינגענע פראצעדורע פון זעמטליכע ארטאפעדישע אפאראטען, ווי: וועלשדקעס אויף פלאטפוסען, קינסטליכע הענט און פיס, גארטעלען א. ז. וו.

נעמט אן פון 2,30 ביז 4,30 נאכמיטאג.

Dr. Z. RAKOWSKI

פאר אוירען, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען

9 קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3

DR. MED.

L. Pikielny

אוראלאג

ספעציאל-ארצט פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקה.

NAWROT 8, tel. 2,19-90

נעהמט אן פון 4—7 אווענד.

# מעבעל

אוז אויף די בעסטע בעדינגונגען עמפפעהלט די גרעסטע און רעעלסטע פירמע אין לאדז:

◆ קומט און איבערצייגט אייך! ◆

## אויפ'ן איצטיגען סעזאן

איז די פירמע פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון:

שלאף-צימער, עס-צימער, קינדער-צימער א. אז. וו. קאמפלעטע איינריכטונג, ווי אויך ענצעלנע שטיק

# מעבעל

צוליב'ן קריזיס זענען די פרייזן רעדוצירט אויף 50%

# MARKOWICZ i NASIELSKI

PIOTRKOWSKA 6

TELEFON 149-71

פאבריק: Południowa 10

---

קינא-טעאטער

# ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און ווייטערע טעג!

גרויסער פראכטפולער פראגראם!

## „די אייזערנע סטאפע" א.נ.

א בילד פון זעלנערישען לעבען אויפ'ן פראנט. אויסערגעוועהנל. העלדישקייט פון דעם הונד REX אין די הויפט-ראלען:

**RALPH FORBES, MARCELINA DAY**

אויסער'ן פראגראם:

## „די פערבאטענע שעה'ן"

א דראמע פון קעניגליכען לעבען.—אין די הויפט-ראלען:

**Ramon Novarro, Reneé Andoreé**

אנהויב פון די סעאנסען: אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב — 12 א זייגער בייטאג. דער זאל איז גוט בעהייצט.

---

DR. MED.

# Haltrecht

ספעצ.-ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקה., נעמט אן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאכמ. און פון 6 ביז 8.30 אוו. זונטאג פון 9 ביז 1 בייטאג.

פיעטריקאווער 10

נעמט אן אין לעמשניצע סאניטאס Śródmiejska 8 פון 2 ביז 3 נאכמ.

---

א

## וואוינונג

פון 4 צימערן מיט בעקוועמליכקייטען איז פון זאפארט איבער-צוגעבען.

צו ערקינדיגען זיך טעלעפאניש 139-70

---

פערפומעריע

# J. DRUKIER, Łódź

זאוואדזקא 5, טעלעפאן 175-92

מאכט דערמיט בעקאנט, אז פון 15-טען אפריל ה. י. האט זי איבערגענומען די גענעראל-פערטרעטונג אויף דער גאנצער לאדזער וואיעוואדזטווע פון די אויסגעצייכנטע פרעזערוואטיוועו

## „RADIO-GUMME"

„OLLA" PREZERWATYWY

דארט זענען אויך שטענדיג אויף לאגער פרישע פרעזערוואטיוון פון דער מארקע „OLLA"

---

קלאנג-פילם-טעאטער

# „MIMOZA"

ul. Kilińskiego 178.

היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסע פרעמיערע!

גרויסער קלאנג-פילם א. נ.:

## „פארוטשניק ארמאנד"

אין דער הויפטראלע דער אפגאט פון אלע פעלקער

# Ramon Novarro

אויסערדעם: קלאנג-צוגאבע

אנהויב 5.30, 7.30 און 9.15, שבת, זונטאג און יום-טוב 3.30 נ"מ

---

טוך- און קארט-לאגער

# Sz. MAROKO

לאדז, באוואמיעסקא 2,

פראנט, 1-טער שטאק, טעל. 159-48

עמפפעהלט צום פריהלינג- און זומער-סעזאן א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און בעסטע דאמען- און הערען-שטאפען.

---

זונטאג, דעם 3 מאי 5 נאכמיטאג קומט פאר אין זקנים-הויז פון הערמאן און מינא קאנשטאט, פאמארסקא 54

די יעהרליכע

# גענעראל-פערזאמלונג

מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג: 1) ערעפנונג און וואהל פון א פארזיצענדען, אסעסארען און סעקרעטאר 2) פראטאקאל פון דער רעוויזיאנס-קאמיסיע 3) בעריכט פון דער פערוואלטונג איבער דער טעטיגקייט פון יאהר 1930/31; 4) בעשטעטיגען דעם בודזשעט אויפ'ן יאהר 1931/32; 5) דאס בויען א נייער אפיצינע; 6) ענדערונג פון די סטאטוטען; 7) פארשלאגען פון דער פערוואלטונג און מיטגלידער 8) וואהלען פון 5 פערוואלטונגס-מיטגלידער און א רעוויזיאנס-קאמיסיע און זייערע פערטרעטער.

ביי א נישט גענוגענדער לויט'ן סטאטוט צאהל מיטגלידער, וועט די פערזאמלונג פארקומען צום צווייטען טערמין זונטאג דעם 10 מאי 4 א זייגער נאכמיטאג אין זעלבען לאקאל מיט דער זעלבער טאג-ארדנונג און וועט גילטיג זיין ביי יעדער צאהל מיטגלידער.

---

# הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה

אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך

אז תשכן בטח ושאנן כי הלך בתום

ילך בטח ומעקש דרכיו יודע

איבער דעם זאלסט נאר קומען אין ביורא

## פון ד. מאנעלא

וואס איז איבערגעטראגען געווארען פון צווייטען הויף אויפ'ן ערשטען הויף פיעטריקאווער 17, לינקע אפיצינע פארטער, טעל. 124-95

וואו ס'ווערט ווייטער ערלעדיגט פינקטליך און געוויסענהאפט געשריבען א' לערליי ביטעס: ציווילנע, קארנע, האנדלאווע, אפעלאציעס, אדוואלאניעס, קלויזולעס, זאבעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, וועגען דירות אין אוזשאנד ראזיעמטשע, ווי אויך איבערזעצונגען אין אלע שפראכען.

בעמ.: קלויזולעס און זאבעזפיעטשעניעס ווערען ביי מיר ערלעדיגט במשך פון 24 שעה

מיט אכטונג ד. מאנעלא, פיעטריקאווער 17, 1-טער הויף

---

# PORADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

## זאוואדזקא 1.

נאר פאר ווענערישע הויט-קראנקה, און מענער-שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא-לאגישע און נערווען-קראנקהייטען. קווארץ-לאמפ. עלעקטרישער הייל-סאבינעט ראסמעטיק.

-- טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אוונד. --

פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט-אן א פרוי-דאקטאר נור קינדער און פרויען

זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.

- בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען. -

## וויזיט 3 זל.

---

# זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפעראציע, אן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראנקע אויף קילעם פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויסערס און פיס

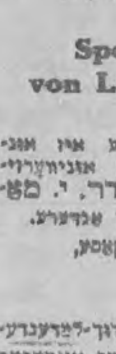

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראך [illegible]

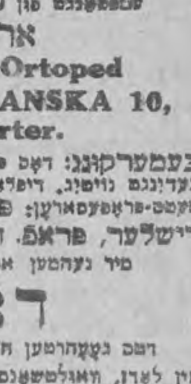

ארטאפעדישע אנשטאלט

**Specialist J. RAPAPORT Ortoped von Lemberg Łódź, WÓLCZANSKA 10, tel. 221-77, front, parter.**

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אומבעדינגט נויטיג. דיפלאמען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס-פראפעסארען: פראפ. ד"ר באראנטש, פראפ. דר. י. מא-רישלער, פראפ. ד"ר בר. קיעלאנאווסקי און אויך אנדערע.

מיר נעהמען אויך אן טערויבערטע פון דער קראנקען-קאסע,

## דאנקזאגונג.

דורך געעהרטען ה' דיר. י. ראפאפארט, ספעצ. פאר ברוך-לידענדע אין לאדז, וואלטשאנסקא 29, פראנט 2. שטאק, פאר דער גיבער אויסערגעוועהנליכער הילף און רעטען מיך דעם ערשטען טאג ראש השנה פון דעם שוועדען און פאר מיין לעבען געפעהרליכען ברוך, פאר דעם וויסען שאפט-ליכען אנלייגען מיר דעם בענדאזש פון זיין מעטאדע דאנק איך אויף דעם וועג הערצליך און עמפפעהל איהם דאדורך פאר אלע ברוך-לידענדע.

Dr. M. Minzer, N. lekarz kolejowy K. Chorych.

---

# די עלעגאנטסטע און פרעכטיגסטע

קאפעלושען, זאווי קאמפלעטען און קליידער לויט די נייעסטע פראנצויזישע און ווינער מאדעלען אין א גרויסען אויסוואהל עמפפעהלט דאס מאדע-הויז

# Charlesse i Lucyna Piotrkowska 11

— Telefon 193-51 —

פראנט, 1-טער שטאק, וואהנ. 13 (איינגאנג פון דער זאוואדזקא 1)

ס'ווערען אנגענומען בעשטעלונגען צו צוגענגליכע פרייזען

---

# פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות

## 8-ונג, הויזבעזיצער און שטייער-צאהלער!

ווארט נישט אויפ'ן לעצטען טאג און דעריבער קומט גלייך שרייבען זעזנאניעס וועגען דאכאדאווע און אדוואלאניעס פון אבראטאווע אין דער בעקאנטער

# יוריסטן-ביורא

ביים יוד. אינוואלידן-פאריין

## פולנאצנא 29

טעל. 191-78

וואו עס ווערט אויך ערלעדיגט אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון יוריסט י. ראטנער אלערליי ביטעס, סקארגעס, אינטערווענצעו אין מיליטער, שטייער און ציוויל-אמטען

ספעציעלע געריכטס-אפטיילונג ערלעדיגט קלויזולעס אויף גאנץ פוילען, ווי אויך איינקאסא פון פראטעסטען דורך אייגענע אגענטען. בעמערקונג: פון 4—6 יורידישע עצות אין מיליטער-ענינים, ווי וועגען איינציגע שפייזער א. א.

דאס ביורא איז טעטיג פון 9—7 אוו. אהן איבעררייס.

שבת געשלאסען. זעהר ביליגע פרייזען. שבת געשלאסען.

לאזט אייך נישט פערפיהרען פון ווינקעל-שרייבערס!

---

# אנאנסן

אין „נייעם פאלקסבלאט"

האבן דעם גרעסטן ערפאלג!



אבאנאמענטס-פרייז: אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט אפטראגען א היים, אויף דער פראווינץ 6 זל. א חודש, אין אויסלאנד — 8 זל.

פרייז איינצעלט און טערמינען פון די אנאנסען: אין דער פערלאג און [illegible] די אדמיניסטראציע איז אפען בייטאג און ביינאכט.

אנאנסן-פרייז: פאר'ן טעקסט—18 גר. פריטאג און ערב יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען

און טעקסט—40 „ „ „ „ „ „ 60— „ „ 4 „

אונטן טעקסט—12 „ „ „ „ „ „ 18— „ „ 8 „

ווערטער שכירות 50 גר., אויס. 100 גר., טייערע. טעלעפאנען—10 גר. א ווארט.

Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. [illegible]

[illegible]nkami i druk. „Naier Folksblat", Piotrkowska 21.